

18/19

JESEN/ZIMA 2008.
GODINA 5

civilno društvo

ČASOPIS ZA RAZVOJ CIVILNOGA DRUŠTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

TEMA BROJA:
Žene i izbori

Uvodnik

CVJETANA P LAVŠA MATIĆ

Poštovane čitateljice i poštovani čitatelji,

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva ove je godine, s ulaskom u novo četverogodišnje razdoblje rada 2008.-2011., provela sustavne analize rezultata i djelovanja u okviru svih svojih programa.

Tako se u području odnosa s javnošću, informiranja i izdavaštva u ovoj godini pristupilo izradi Knjige standarda za vizualno obilježavanje, koja će u jedinstvenu cjelinu povezati mnogobrojne projekte što ih je u proteklom razdoblju provela Nacionalna zaklada, a koji su - rečeno u personificiranome smislu - govorili različite grafičke i simboličke priče.

U tome je smislu Nacionalna zaklada prema novim vizualnim standardima redizajnirala i svoje mrežne stranice te postavila standarde za grafičko oblikovanje i primarnih i sekundarnih sredstava komunikacije.

Ovoj drugoj vrsti sredstava komunikacije svakako pripada i časopis *Civilno društvo - časopis za razvoj civilnoga društva u Republici Hrvatskoj*, koji je pred vama. I njega smo u duhu nove vizualne standardizacije izmijenili, a u manjoj smo mjeri izmijenili i njegov naziv kako bi bio primjereniji.

Novi časopis u novome četverogodišnjem razdoblju dobio je i nov Uređivački odbor. Prigoda je ovo da na razrješenju mnogobrojnih dvojba, na mnogim korisnim sugestijama i prijedlozima uređivačke politike zahvalimo i bivšemu sazivu Uređivačkoga odbora i novoimenovanomu.

Naš će časopis od ove godine izlaziti četiri puta na godinu, odnosno tromjesečno: u jesen, zimu, proljeće i ljeto.

Ono što je preuzimamo iz dosadašnje uređivačke koncepcije jesu tematski brojevi. Tako je ovaj dvobroj, nastao u razdoblju između parlamentarnih i lokalnih izbora, posvećen upravo izborima, povijesnomu razvoju biračkoga prava, sudjelovanju žena na izborima te ženskim kvotama kao političajnim mjerama za žensku zastupljenost u tijelima javne vlasti. Tu je prikaz ženske zastupljenosti u nekoliko tipova demokracija - u Latinskoj Americi, u visokorazvijenim europskim zemljama te u postkomunističkim tranzicijskim državama. Nadamo se da smo, kao i u prijašnjim brojevima, mnogobrojnim stručnim radovima u potpunosti zaokružili tu temu te da će istaknute kratke zanimljivosti dati njezine pojedinačne sličice u svakodnevnome životnom odrazu.

Nadamo se da ćete naš časopis i dalje sa zanimanjem čitati te vas pozivamo na suradnju. Šaljite nam prijedloge, mišljenja i stajališta telefaksom na broj 01/23 99 111 ili e-poštom na adresu info@zaklada.civilnodrustvo.hr. Podsjećamo da časopis *Civilnodrustvo.hr* izdajemo i u elektroničkom obliku na mrežnim stranicama Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva: <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>.

Uživajte u čitanju našeg časopisa i u nadolazećim božićnim i novogodišnjim blagdanima.

Glavna i odgovorna urednica

Sadržaj

Tema
broja

3 Uvodnik / Cvjetana Plavša Matic

6 U fokusu

10 Biračko pravo pokazatelj demokratičnosti društva / mr. sc. Viktor Koska

14 Ženske kvote: Instrumenti ispravljanja ženske podzastupljenosti / Karla Horvat Crnogaj

18 Žene i izborni sustav u Hrvatskoj: Još manje žena u Saboru / Tajana Broz

24 Žene i izbori u Federaciji BiH: Prikrivene zapreke uskraćuju prava žena / Marina Kavaz-Siručić

28 Povijest ženskog biračkog prava u Finskoj: Prva većinska ženska vladu u Europi / Rada Boric

32 Žensko biračko pravo u tranziciji: Postkomunistička stvarnost
pojačala neravnopravnost spolova / Kristina Grigorjevna Golovačova

36 Iskustvo Latinske Amerike: Argentina uvela ženske kvote / Martina Topić

40 Lokalni izbori prema novome izbornom sustavu : Hoće li novi izborni sustav pokrenuti
inflaciju izvanrednih izbora na lokalnoj razini? / Dragan Zelić

43 Udruge izvješćuju s međunarodnih skupova: Poštenjaci najčešće žrtve
zlostavljanja na radu / mr. sc. Andreja Kostelić-Martić

46 Pojmovnik civilnoga društva: Građanstvo / Berto Šalaj

50 Novosti u izdavaštvu: Kulturni bestijarij - od Biblije do građanskoga aktivizma / Ruza Beljan

52 Civilno društvo i Europska unija

58 Sa svih strana

Stalne
rubrike

BROJ 18/19, JESEN / ZIMA 2008.

Civilno društvo - Časopis za razvoj
civilnoga društva u Republici Hrvatskoj

Izdavač
Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva
10000 Zagreb, Kušlanova 27

Tel. 01/ 2399-100

Faks 01/2399-111

e-pošta
info@zaklada.civilnodrustvo.hr

Internetska stranica
<http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

Za izdavača
Cvjetana Plavša Matic, dipl. oec.

ISSN 1845-2515
UDK 316.3

Uredivački odbor
prof. dr. sc. Gojko Bezovan
mr. sc. Jasmina Božić
prof. dr. sc. Ivan Grdešić
Žarko Horvat
Nives Malenica
dr. sc. Igor Vidačak

Glavna i odgovorna urednica
Cvjetana Plavša-Matic, dipl. oec.

Izvršna urednica
Ruza Beljan

Lektorica
Jadranka Varošaneć

Grafičko oblikovanje
Produkcija004

Tisak Uvez d.o.o.

Naklada 1000 primjeraka

U fokusu

6

Ostvarena inicijativa osnivanja Hrvatskog foruma ZA DOBRO.BIT

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva organizirala je Prvu nacionalnu konferenciju davatelja financijskih potpora i donatora, koja se održala 6. i 7. listopada 2008. godine u hotelu Palace u Dubrovniku. Na prvoj nacionalnoj konferenciji prvi put su se okupili hrvatski donatori i davatelji financijskih radi s ciljem unaprjeđivanja sustava i modela davanja potpora. U radu Konferencije sudjelovalo je više od stotinjak sudionika, predstavnika donatora i davatelja financijskih potpora iz javnoga, korporativnoga i privatnoga sektora te istaknuti međunarodni i domaći stručnjaci i stručnjakinje iz različitih područja razvoja filantropije. Prema riječima upraviteljice Nacionalne zaklade Cvjetane Plavša-Matić, rezultat ove konferencije je okupljanje i umrežavanje korporativnih, privatnih i javnih donatora te pokretanje inicijative za osnivanjem Hrvatskog foruma davatelja financijskih potpora i donatora – Foruma ZA DOBRO.BIT.

Budući forum omogućit će umrežavanje i razmjenu iskustava, zajedničko zagovaranje unaprjeđenja zakonskog okvira za razvoj filantropije, zakladništva i kulture davanja, sudjelovanje i organiziranje stručnih skupova, stručno usavršavanja donatora u zemlji i inozemstvu (zaposlenika, upravitelja i članova upravnih odbora), osmišljavanje medijske prisutnosti, uključivanje u europske tokove i razvoj međunarodne suradnje, povezanost u pripremi i prijavi programa za natječaje za potpore iz fondova EU-a.

dubrovnik

**The Myths and Realities
of Philanthrocapitalism**

MICHAEL EDWARDS

Filantropi iz središnje i istočne Europe pitaju: je li nova filantropija poslovni subjekt?

Na konferenciji Foruma davatelja financijskih potpora (Grantmakers East Forum), održane od 8. do 10. listopada 2008. listopada u Dubrovniku, u organizaciji Europskog zakladnog centra, Michael Edwards iz Zaklade Ford, potakao je provokativnu raspravu na temu nove filantropije. Michael Edwards iznio je stajališta objavljena u svojoj najnovijoj knjizi „Just Another Emperor?“ (Tek još jedan car?), u kojoj analizira uspon, kako on to naziva, filantrokapitalizma koji promatra neprofitne organizacije kao poslovne operacije koje daju rezultate - robu i usluge za korist društva.

Među ostalim, Edwards je tvrdio da nova filantropija na stoji pomoći siromašnima, ali ne čini ništa kako bi promijenila uvjete koji su uzrokovali to siromaštvo i nejednakost. Ona ignorira, kako je kazao Edwards, činjenicu da su društveni pokreti i aktivizam procesi, a ne poslovni subjekti, čime se postavljaju ozbiljna pitanja o budućnosti javne i privatne odgovornosti.

Rasprava koja je uslijedila pokazala je da je nekoliko ljudi dijelilo sumnje glavnoga govornika, a neki su govornici i sudionici tvrdili da ne vide ništa loše u takozvanoj novoj filantropiji dok god ona služi dobrim ciljevima.

Thomas Eymond Laritaz iz Zaklade Victor Pinchuk naveo je primjer uspona filantropije u Ukrajini. Tamo je do prije nekoliko godina 80 do 90% donatorskog novca dolazilo iz Amerike, a sada je započela takozvana nova filantropska revolucija. Nakon što je prije nekoliko godina osnovana privatna Zaklada Pinchuk, pojavile su se i druge privatne zaklade. Govoreći u korist nove filantropije, rekao je da su mnogi od bogatih poslovnih ljudi vizionari, koji bi to mogli biti i u filantropiji.

Na kraju žive, oštre i iskrene rasprave svi su sudionici bili zamoljeni da odgovore na pitanje - smatraju li rast nove filantropije dobrim i učinkovitim ili lošim i štetnim.

Rezultat je pokazao da je dvosatna rasprava utjecala, ako ne na promjenu mišljenja, onda zasigurno na preispitivanje mišljenja i odnosa prema novoj filantropiji ili kako ga je autor nazvao filantrokapitalizmu.

CIONTA TOGHCHUR MORAL OFFENCES

JE DONTA IAD KA RITHAL... (C) (19) (20)

(1) ... (2) ... (3) ... (4) ...

... OFFENCES ...

RÁITEAS MAREOLAS DO VÓTALAITHE

... (1) ... (2) ... (3) ... (4) ... (5) ... (6) ... (7) ... (8) ... (9) ... (10) ... (11) ... (12) ... (13) ... (14) ... (15) ... (16) ... (17) ... (18) ... (19) ... (20) ... (21) ... (22) ... (23) ... (24) ... (25) ... (26) ... (27) ... (28) ... (29) ... (30) ... (31) ... (32) ... (33) ... (34) ... (35) ... (36) ... (37) ... (38) ... (39) ... (40) ... (41) ... (42) ... (43) ... (44) ... (45) ... (46) ... (47) ... (48) ... (49) ... (50) ... (51) ... (52) ... (53) ... (54) ... (55) ... (56) ... (57) ... (58) ... (59) ... (60) ... (61) ... (62) ... (63) ... (64) ... (65) ... (66) ... (67) ... (68) ... (69) ... (70) ... (71) ... (72) ... (73) ... (74) ... (75) ... (76) ... (77) ... (78) ... (79) ... (80) ... (81) ... (82) ... (83) ... (84) ... (85) ... (86) ... (87) ... (88) ... (89) ... (90) ... (91) ... (92) ... (93) ... (94) ... (95) ... (96) ... (97) ... (98) ... (99) ... (100) ...

Biračko pravo pokazatelj demokracije društva

BIRAČKO PRAVO: PREGLED POVIJESNOGA RAZVOJA

PIŠE: MR. SC. VIKTOR KOSKA,
ZNASTVENI NOVAK NA FAKULTETU POLITIČKIH ZNANOSTI

Postojanje općega i jednakoga biračkog prava danas je jedan od osnovnih kriterija prema kojem prosuđujemo demokraciju određenih izbora i političkih poredaka. U modernim demokratskim državama ono predstavlja temeljno, ustavom zajamčeno političko pravo građana da biraju svoje predstavnike (aktivno biračko pravo), odnosno da budu birani (pasivno biračko pravo) u predstavnička tijela i na druge javne položaje. Iako u modernim demokratskim državama sudjelovanje u izborima nije jedini oblik putem kojeg građani mogu sudjelovati u političkom životu zajednice, oni nedvojbeno predstavljaju najvažniji oblik institucionalne participacije. Stoga proučavanje razvoja biračkog prava nedvojbeno spada u jedno od značajnijih pitanja političke znanosti.

Prema Rokkanu širenje biračkog prava može se promatrati na dva načina: u jednom ono se pojavljuje kao zavisna varijabla, uzročno povezana s procesima industrijske i nacionalne revolucije. Slijedom ubrzanog rasta proizvodnih snaga kao i dodatnog raslojavanja koji su rezultat industrijske revolucije, dolazi do naglog razvoja radničkih pokreta. U svojoj borbi, radnički pokreti u širenju biračkog prava nalaze mogućnost uspostave egalitarnijeg i pravednijeg društva. Nacionalnim revolucijama dolazi do mobiliziranja širih slojeva pučanstva u jedinstvenoj nacionalnoj državi. S druge strane, širenje biračkog prava javlja se i kao nezavisna varijabla. U određenim povijesnim okolnostima ono bitno utječe na strukturu i smjer razvoja novih stranačkih sustava.

No unatoč prevladavajućem trendu uklanjanja ograničenja biračkoga prava, koji se proteže kroz protekla dva stoljeća, čak i u razvijenim demokratskim sustavima opće biračko pravo podliježe određenim ograničenjima. Dok o pojedinim ograničenjima gotovo da postoji konsenzus među državama, druga su predmet rasprava te različite države razvijaju različite mehanizme reguliranja biračkoga prava unutar svojih pravnih sustava.

Ovaj esej daje kratak uvod u problematiku razvoja biračkoga prava. U prvom će se dijelu u kratkim crtama prikazati povijesni razvoj biračkoga prava, uz isticanje ključnih momenata toga procesa. Pri tome se razvoj biračkoga prava promatra kao zavisna varijabla. U drugom dijelu daje se pregled ograničenja biračkoga prava u modernim demokracijama te prikazuju mogući izazovi koji predstoje daljnjem razvoju biračkoga prava.

Geneza biračkog prava

Pregledom geneze biračkoga prava možemo uočiti tri temeljna ograničenja prava glasa koja su se pojavljivala tijekom povijesti. To su: izravno isključivanje određenih skupina pučanstva, poput etničkih, vjerskih, spolnih i drugih manjina; određivanje cenzusa u obliku potvrde o određenom posjedu, porezu ili prihodu (cenzusno biračko pravo) te obrazovni cenzus, odnosno zahtijevanje dokaza o posjedovanju određena stupnja formalnog obrazovanja kao preduvjeta za stjecanje biračkoga prava. Važno je napomenuti da u određenim povijesnim razdobljima pojedina ograničenja nisu bila svrha sama po sebi, nego su se koristila kao neizravno sredstvo za isključivanje određene kategorije građana iz biračkoga prava, u situacijama kada za izravnu diskriminaciju nije bilo zakonskih mogućnosti. Primjer ovakva izbornog „inženjerstva“ nalazimo u SAD-u za vrijeme širenja biračkog prava na afroameričku populaciju. U prvim godinama nakon Građanskog rata Federalne vlasti SAD-a donose niz zakonskih akata i amandmana na ustav koji deklarativno šire biračko pravo i na Afroamerikance. Biračko pravo Afroamerikanaca izravno se ističe u XV. amandmanu iz 1870., kojim se zabranjuje državama da osporavaju ili uskraćuju pravo glasa na temelju rase, boje ili prethodnog sužanjskog položaja pojedinca. Kako bi premostile tu zakonsku prepreku te uskratile biračko pravo Afroamerikancima koristeći „zakonska“ sredstva, mnoge južne države neposredno nakon izglasavanja XV. amandmana (primjer Ustavne konvencije države Mississippi, 1890.) uvode u svoje zakone elemente cenzusnog biračkog prava, obrazovnog cenzusa, zahtjeva za prebivalištem duljim od određenog razdoblja i druga. Budući da je većina Afroamerikanaca slijedom iskustva ropstva bila nepismena, bez posjedovanja ikakve imovine, te je u odnosu na bijelu populaciju znatno više migrirala, smatralo se da se takvim zakonskim rješenjima efektno isključuje afroamerička populacija iz biračkoga tijela, no bez opasnosti da ista prava zakonom budu uskraćena bijelim muškarcima.

Jedan od pristupa koji nam omogućuje jasniju konceptualizaciju razvoja biračkoga prava je model norveškoga politologa i sociologa Steina Rokkana. Prema Rokkanu razvoj modernog biračkog prava odvijao se u pet razvojnih faza. U prvoj, predrevolucionarnoj fazi uvjet stjecanja političkog državljanstva bila je pripadnost određenom staležu. Slijedi faza cenzusnog režima, u kojem je biračko pravo ograničeno različitim materijalnim i pravnim preprekama. U trećoj fazi dolazi do širenja biračkog prava muškaraca u okviru pluralnog biračkog prava. U završne dvije faze dolazi do širenja prava glasa na sve građane: prvo širenjem biračkog prava na sve muškarce, a u zadnjoj fazi uključivanjem žena i snižavanjem dobnog cenzusa.

Iskustva u različitim zemljama

No kako je riječ o idealnom tipskom modelu, ne treba očekivati da se razvoj biračkog prava u svim državama odvijao upravo po opisanim etapama. Obrazac po kojem se biračko pravo određene države razvijalo ovisio je o stupnju razvoja političkoga sustava te o specifičnim društvenim okolnostima te države. Da bi se ilustrirala ta tvrdnja, kao primjeri dviju krajnjih razvojnih obrazaca, često se uzimaju razvoj biračkog prava u Velikoj Britaniji i Francuskoj.

Velika Britanija predstavlja primjer evolucijskoga razvoja biračkoga prava. Prelazak s ograničenog na opće pravo glasa u Velikoj Britaniji odvijalo se postupno, a obilježava ga nekoliko ključnih reformi. Do prve reforme biračkoga prava dolazi 1832. U tom razdoblju u Velikoj Britaniji postupno jača velik broj imućnih građana, obrtnika i radnika, koji unatoč činjenici da predstavljaju novu klasu nositelja privrednog i društvenog razvoja ne posjeduju biračko pravo. Otpor izbornoj reformi dugo je dolazio iz Gornjeg doma britanskog parlamenta. Međutim, snažnim pritiscima premijera na kralja, reforma biračkoga prava napokon je provedena 1832. Tom reformom dolazi do smanjivanja imovinskog cenzusa, nove podjele izbornih okruga te uvođenja registracije birača. Osim toga, ona predstavlja trenutak u kojem se Gornji dom polako povlači iz svoje uloge prvog doma, koji je ravnopravan Donjem domu. Nadalje, reformom dolazi do proširenja biračkoga prava, no ono je bilo gotovo nezatno te je uključivalo samo tvorničare, trgovce i bogate obrtnike. Sljedeća reforma iz 1867. dodatno smanjuje imovinski cenzus i proširuje pravo glasa. Reformama iz 1884. biračko pravo se proširuje te uključuje seoske i industrijske radnike. Dovršetak reformi proveden je početkom 19. stoljeća uvođenjem općeg biračkog prava za muškarce 1918. te općeg biračkog prava za žene 1928. godine.

S druge strane, u Francuskoj je proces širenja biračkog prava praćen većim oscilacijama, što je rezultiralo izmjenom razdoblja u kojima se ono najprije širilo, da bi već u sljedećem razdoblju doživjelo znatno sužavanje. Ovdje je razvoj biračkoga prava usko povezan s povijesti revolucija tijekom 18. i 19. st. Nakon građanske revolucije iz 1789. nije uvedeno opće, nego cenzusno biračko pravo, da bi Ustavom iz 1793. bilo ozakonjeno opće pravo glasa muškaraca. No budući da ovaj Ustav nikada nije primijenjen, to pravo ostalo je neostvareno. Već 1795. novi Ustav ponovno ograničava pravo glasa. Do 1848. mijenja se još nekoliko intervala promjene opsega biračkog prava, da bi te godine napokon bilo uvedeno opće biračko pravo za muškarce. U usporedbi s ostalim europskim državama Francuska je relativno kasno proširila biračko pravo i na žene, uvodeći ga tek 1944.

Za žene dug i težak proces

U većini europskih zemalja širenje biračkog prava na većinu muške populacije ostvareno je u razdoblju između 1870 i 1940. Širenje biračkog prava i na žene pokazat će se kao dug i težak proces. U pojedinim državama ono se ostvaruje tek nakon stoljeća borbe za žensko pravo glasa. Tako u Velikoj Britaniji, unatoč djelovanju Chartistickog pokreta za priznavanje općeg biračkog prava žena već od 1840., ono se ostvaruje tek 1928. U Francuskoj je nakon priznavanja općeg prava glasa za muškarce 1848. proteklo gotovo sto godina dok se ono 1944. nije proširilo i na žene.

Prve države koje su ozakonile opće biračko pravo žena bile su Finska 1906. te Norveška 1913. Značajnije širenje biračkog prava uočava se tek u razdoblju između dva svjetska rata te nakon Drugoga svjetskog rata. U tom razdoblju većina europskih država uvodi opće pravo glasa neovisno o spolu. U pojedinim etabliranim europskim demokracijama ono se ostvaruje iznimno kasno, poput Švicarske, gdje se opće biračko pravo žena ostvaruje tek 1971., te Lihtenštajna gdje je ono ostvareno tek 1984.

Izborne posebnosti za različite skupine

Kao što je u uvodu navedeno, unatoč širenju općeg biračkoga prava, države zadržavaju pravo na njegovo ograničavanje pod određenim uvjetima. No za razliku od dominantnih debata 19. i ranog 20. stoljeća, gdje su ograničenja isključivala velike skupine ljudi iz političkog života zajednice, ograničenja modernih demokracija tiču se razmjerno malih skupina. Ona se prvenstveno referiraju na skupine poput zatvorenika, stranaca te osoba s mentalnim poteškoćama. Prema Katzu, ograničenja biračkog prava možemo podijeliti u tri kategorije: ograničenja temeljena na kriteriju pripadnosti zajednici, ograničenja temeljena na kompetenciji za biračko pravo te ograničenja temeljena na autonomiji pojedinca.

Blais i autori smatraju da se na razlikovanje između ograničenja temeljenog na pripadnosti zajednici i ograničenja prema sposobnosti treba obratiti posebna pozornost unutar Katzove tipologije. Prvo ograničenje pri tome implicira pitanja poput formalnog državljanstva kao kriterija za glasovanje te potrebe potvrde o prebivalištu kao nužnog uvjeta uz državljanstvo. Uz prvu točku veže se i pitanje biračkoga prava zatvorenika, koji su svojim aktivnostima prekršili pravila šire zajednice kojoj pripadaju. Ograničenje na temelju kompetencija potiče pitanja poput određivanja minimalne dobi potrebne za glasovanje te tretmana građana s mentalnim poteškoćama.

Kako bi otkrili sličnosti u načinima koje demokratske države ograničavaju biračko pravo, autori su proveli opsežno istraživanje izbornih sustava i izbornih zakona na uzorku od 63 demokratske države. U svojem istraživanju promatrali su restrikcije biračkog prava prema: dobi, mentalnim sposobnostima, državljanstvu, prebivalištu (u okrugu, državi, inozemstvu) te zatvorskoj kazni.

Rezultati istraživanja pokazali su da u većini država gotovo da postoji konsenzus o minimalnoj dobi za glasovanje te o ograničenjima prava glasa za osobe s težim mentalnim poteškoćama. U 59 država minimalna dob za glasovanje je osamnaest godina (samo u Brazilu ona je niža (16), dok je u nekoliko azijskih zemalja ona pomaknuta prema starijoj dobi: Japan i Taiwan (20) te Samoa (21)). Također, sve države uključene u istraživanje, osim Kanade, Irske, Italije i Švedske, imaju neki oblik ograničenja za osobe s mentalnim poteškoćama.

Oblici biračke diskriminacije

Istraživanje je pokazalo da najveći izazov općem biračkom pravu danas predstavljaju ograničenja po pitanju državljanstva i boravišta. Njih je posebno važno istaknuti budući da se dotiču ključnih pitanja definiranja granica političke zajednice te značenja same demokracije u vrijeme globalizacije i iznimnog povećanja mobilnosti.

Vežanje biračkog prava uz državljanstvo danas predstavlja gotovo samorazumljivu pretpostavku. Njezini zagovornici ističu važnost pune društvene integracije kao preduvjeta prava glasa. Protivnici toga pristupa smatraju da se time provodi diskriminacija useljenika te da im se uskraćuje mogućnost pune političke participacije u državi u kojoj žive, rade te kojoj pridonose svojim djelatnostima i poreznim doprinosima.

Pojedini teoretičari, poput Castelsa i Millera, zagovornici su pristupa da doba migracija, koje je temeljna odlika procesa globalizacije, zahtijeva preispitivanje granica političke zajednice. Kako bi se izbjegla diskriminacija imigranata, oni predlažu alternativno rješenje odnosa državljanstva i nacionalnosti u obliku širenja statusa državljanina i s njim povezanih političkih prava na sve osobe s trajnim boravištem na području određene države.

Kao naličje pitanja državljanstva pojavljuje se pitanje biračkog prava državljanina sa stalnim boravištem ili prebivalištem

izvan granica matične države. S jedne strane, zagovornici prava glasa iseljenika ističu važnost poruke iseljenicima da su još uvijek dio nacionalne zajednice. S druge strane, protivnici toga prava ističu dva prigovora. Prvi argument navodi da iseljenici imaju manji interes sudjelovanja u izborima u zemlji podrijetla, a budući da nemaju porezne obveze prema njoj, ne bi trebali imati jednak status s državljanima koji svoje obveze podmiruju u njoj. Drugi prigovor leži u činjenici da, ako iseljenici imaju i pravo glasa u državi svojega stalnog boravišta, tada se narušava demokratska formula po kojoj jednoj osobi pripada jedan glas. Rezultati istraživanja pokazuju da većina demokracija svojim iseljenicima ne oduzima biračko pravo.

U svakom slučaju, navedeni primjeri zorno ilustriraju promjenu prirode ključnih izazova općem biračkom pravu, karakterističnih za moderne demokracije.

SUMMARY

This paper provides a short account of the historical development of voting rights. It shows that the extension of voting rights is closely causally connected with the dominant social processes of a specific period. Considering the new social challenges arising as a result of globalisation and the defining of boundaries of political communities, the question of extending voting rights will long remain the focus of interest for the social sciences and the public.

Today, the existence of general and equal voting rights represents one of the basic criteria to judge the level of democracy of particular elections and the political system. Something that represents a basic constitutionally guaranteed political right for citizens in modern democratic states is that they can vote for their representatives (active voting rights), and also that they may be elected (passive voting rights) to the representative body and to other public positions (Kasapović 2003: 40). Although participation in elections is not the only framework through which citizens can participate in the political life of the community in modern democratic states, it unquestionably represents the most important form of institutional participation. As a result, research into the development of voting rights is undoubtedly one of the most important issues within political sciences.

Nevertheless, despite the prevailing trend of removing restrictions to voting rights, which has been taking place throughout the last two centuries, even in developed democratic systems general voting rights are still subject to certain restrictions (Blais, Massicotte and Yoshinaka 2004:15). Although there is almost total consensus among states about certain limitations, other limitations are the source of debate. In addition, different states are developing different mechanisms of regulating voting rights within their own legal systems.

Literatura:

- Castles, S. and Miller, M.J. (2003) *The Age of Migration*, Macmillan: London.
- Hartmann, J. (2006). *Politički sustavi Velike Britanije, SAD i Francuske*, Zagreb: Politička kultura
- Kasapović, M. (2003). *Izborni leksikon*, Zagreb: Politička kultura.
- V.O.Key, JR. (1964) *Politics, Parties and Pressure Groups*, New York: Harvard University.
- Massicotte, L., Blais, A. and Yoshinaka, A. (2004). *Establishing the Rules of the Game*, Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press.
- Nohlen, D. (1992). *Izborni pravo i stranački sustav*, Zagreb: Školska knjiga.
- Pintor, R. L. (2004). „Stages in the Electoral History of Western Europe“, U: *Voter Turnout in Western Europe since 1945*, Stockholm: Institute for Democracy and Electoral Assistance. Str: 13-15.
- Smerdel, B. i Sokol, S. (2007). *Ustavno pravo*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet.

Instrumenti ispravljanja ženske podzastupljenosti

ŽENSKJE KVOTE

PIŠE: KARLA HORVAT CRNOGAJ,
ŽENSKA INFOTEKA, ZAGREB

Ženske kvote su privremene stimulatívne mjere kojima se određuje minimalan udio ili broj žena na izbornim listama ili u političkim tijelima. Prema međunarodnoj bazi podataka IDEA, takve se mjere provode u 81 državi.

Aktivno biračko pravo određuje tko ima pravo glasa, odnosno tko može birati predstavnike u vlasti. Unatoč tomu što su najpoznatije borbe za pravo glasa vodile žene i pripadnici manjina, aktivno je biračko pravo do 20. stoljeća bilo ograničeno i raznim drugim cenzusima, primjerice imovinskim, pa čak i obrazovnim. Demokratska obilježja vladavine odlikuju se međutim upravo općim pravom glasa stanovnika na izborima za predstavnike vlasti.

Važnost općeg prava glasa

Opće pravo glasa je pojam koji se koristi za situaciju u kojoj pravo glasa nije ograničeno rasno, rodno, po uvjerenju, vjerskom statusu itd. Uglavnom se međutim ne odnosi na sve stanovnike nekog područja - ograničenja se primjenjuju s obzirom na državljanstvo, dob ili mentalnu sposobnost, odnosno kriminalnu prošlost. Jednako opće pravo glasa naglašava jednakost pojedinačnih glasova, odnosno onemogućava veći broj glasova pojedinim biračima s obzirom na njihov ekonomski i društveni status. Kratkotrajna Republika Korzika (1755. - 1769.) bila je prva koja je dodijelila ograničeno opće pravo glasa svim stanovnicima koji su bili stariji od 25 godina. Taj su primjer slijedile Pariška Komuna 1871. i Novi Zeland 1893. - prva suverena država koja je ženama dala pravo glasa (doduše, bitno je napomenuti da su to prije toga već učinile brojne savezne države i teritoriji u Australiji i SAD-u). Finska je bila prva europska država koja je svojim stanovnicima dodijelila opće pravo glasa na izborima 1906., i prva zemlja na svijetu koja je svim stanovnicima s pravom glasa omogućila i kandidiranje za parlament, te su parlamentarni izbori rezultirali s 19 zastupnica. Sljedeći je korak učinila Australija, uvevši sustav u kojem svi koji su u posjedu prava glasa imaju obvezu izvršiti glasačku dužnost.

Povijest prava glasa žena

Politička participacija žena u obliku zastupničkih funkcija polako se od finskog presedana u pojedinačnim slučajevima pojavljuje u različitim državama tijekom prve polovice 20. stoljeća, prvo u sjevernijoj Europi: zemlje Skandinavije i Beneluksa, Island, UK, Njemačka, Austrija, a također i u sjevernoj Americi – SAD-u i Kanadi. Sve te zemlje do 1922. već su imale zastupnice u svojim parlamentima. Novi val zemalja zahvaćenih ženskim prodorom u zastupničke redove nastupa netom nakon 2. svjetskog rata, tako da u drugu polovicu stoljeća svijet ulazi s 40 država koje su imale ženu u parlamentu, a sve te države, pokazuje statistika, najvjerojatnije će ponovo izabrati zastupnice na izborima, i postotak žena u njihovim parlamentima postupno će se povećavati. Daljnji razvoj teče znatno sporijim tijekom, zemlje koje nisu zahvaćene pojavom zastupnica u prvoj polovici dvadesetog stoljeća otežano prihvaćaju političku participaciju žena. Definiraju se problematična područja Pacifika, Azije, Afrike, a arapskih zemalja, dok postoji rastu u korist žena na sjeveru Europe. Sve se jasnijom pokazuje regionalna, gospodarsko-politička uvjetovanost političke participacije žena, a time i njena ovisnost o političkim promjenama. S padom komunizma, primjerice, zabilježene su značajne promjene: globalni postotak žena zastupnica donjih domova i parlamenata, koji je 1989. iznosio 14,8%, 1993. godine pao je na 10,3 % (podaci: IPU). Žene su tako u SSSR-u nerijetko predstavljale 30% legislature, a 1990. udio žena iznosio je manje od 9%. A to nije iznimka: u mnogim zemljama Istočne Europe pri prvim višestranačkim izborima zabilježen je povratak na postotke sukladne stanju nakon 2. svjetskog rata. Tijekom posljednjeg desetljeća, međutim, svaka je od svjetskih regija pokazala određen porast udjela zastupnica - svjetski je prosjek prvo dostigao razinu iz 1988., a zatim i najvišu zabilježenu razinu u povijesti: 2005. godine žene su predstavljale 15,7% svih zastupnika. Najzastupljenije su bile žene u parlamentu Ruande (48%), a uopće nisu bile zastupljene u deset različitih vlada. Sedamnaest zemalja imalo je više od 30% žena u sastavu parlamenta. Značajan je porast zabilježen u postkomunističkim zemljama te u zemljama Južne Amerike i podsaharske Afrike. Znatna dio ovog napretka može se pripisati afirmativnim akcijama (poticajnim mjerama) provedenim u tim zemljama.

Poticajne mjere na izborima

Pojam afirmativnih akcija opisuje politiku spram povijesno i socio-politički nedominantnih skupina kojoj je cilj poticanje obrazovanja, zapošljavanja ili uključenosti u sustav političkog odlučivanja. To se uglavnom ostvaruje novčenjem pripadnika te skupine i davanjem prednosti u određenim situacijama (takozvana obratna ili pozitivna diskriminacija, koja se provodi ciljanim promicanjem povisivanja udjela te grupe u obrazovnim, državnim, korporativnim ili političkim tije-

Foto: Reuters

Izraelska ministrica vanjskih poslova Tzipi Livni na izborima

Foto: Reuters

Žena iz Kuvajta pokazuje svoju osobnu iskaznicu s pečatom suca kao potvrdom da je glasovala

Foto: Reuters

Žene čekaju u redu na izbore u Dominikanskoj Republici

lima). Posebna strategija povisivanja udjela ciljanih grupa jest određivanje obveznog udjela, odnosno kvote. Kvote su instrumenti posebnih mjera. Posebne su mjere sve one mjere koje uspostavljaju protutežu nepovoljnom položaju (nastalom na temelju predrasuda i/ili ponašanja) ili su pak usmjerene na suzbijanje i sprječavanje diskriminacije određenih grupa, u našem slučaju žena. (...) Ženske su kvote, kao što im i ime kaže, izričito usmjerene na ispravljanje ženske

podzastupljenosti. One su privremene stimulativne mjere kojima se određuje minimalan udio ili broj žena na izbornim listama ili u političkim tijelima. (Ovdje ćemo se osvrnuti samo na ženske kvote u politici, ali one postoje i u drugim instancijama). Politička participacija žena diljem svijeta unazad desetak godina poticana je različitim oblicima ženskih kvota - prema međunarodnoj bazi podataka IDEA, takve su mjere provedene već u 81 državi. Ženske kvote mogu se propisivati ustavima ili zakonima (ustavne ili zakonske kvote) te određuju kvote kandidata/ica ili rezerviranih "sigurnih mjesta" za žene u političkom tijelu, najčešće parlamentu. Voluntarne stranačke kvote propisuju se stranačkim statutima i/ili pravilnicima, a određuju kvote za aspirante/ice i kandidate/tkinje. Za učinkovitost kvota nužno je također odrediti sankcije za političke stranke koje ih ne provode i osigurati ravnopravan položaj žena na stranačkim listama. Načini primjena i određenja kvota razlikuju se od regije do regije.

Prednjače afričke i nordijske zemlje

Primjeri primjene ženskih kvota u svijetu redom su pozitivni: ženske su kvote svakako otvorile vrata ženama u političke strukture arapskih zemalja. Maroko je prvi rezervirao 30 mjesta za zastupnice pred izbore 2002. U Džibutiju od 2002. svaka stranka mora kandidirati barem 10% i muškaraca i žena. Jordan je također rezervirao 6 mjesta za zastupnice donjeg doma. Tunis, s 22,8% zastupnica, predstavlja arapsku zemlju s najvećim udjelom zastupnica. Izbori 2004. uveli su ženske kvote u stranke te države u kojoj se žene mogu kandidirati tek od referenduma 2001. Impresivno povećanje ženske parlamentarne zastupljenosti u Južnoj i Srednjoj Americi može se također djelomično pripisati entuzijazmu s kojim su uvedene mjere afirmativnih akcija. Različite su kvote uvedene u 17 zemalja, a osobit se pomak primjećuje u Kostariki (postotak zastupnica uvećan je za 15.8%), Nikaragvi (11%), Peruu (10%) i Dominikanskoj republici (9%). Primjena kvota odražava se i na postotke u podsaharskim zemljama - najuspješniji su primjeri poratnih zemalja - Ruanda i Burundi imaju rezervirana mjesta za zastupnice, u Južnoafričkoj Republici i Mozambiku uvedene su kvote u političke stranke. Ti su procesi rezultirali time da poratne afričke zemlje, uz nordijske, imaju najviše svjetske udjele zastupnica - Južnoafrička Republika, Mozambik, Namibija, Uganda i Eritreja imaju raspon od 22 do 33%. No tek situacija u Aziji upozorava na to da se, kvotama usprkos, žene još uvijek ne doživljavaju kao politički akteri - u Bangladešu je tako udio zastupnica 2001. pao s devet na dva posto, nakon što je istekao rok trajanja afirmativne akcije 30 dodatnih mjesta rezerviranih za žene. Rezultat pokazuje da u slučaju nepostojanja takve mjere stranke i glasači još nisu dovoljno osjetljivi za nužnost ženskog sudionitva u politici - u Bangladešu je doduše to dovelo do uvođenja dugotrajnijih mjera: idućih 10 godina rezervirana su 45 mjesta za zastupnice.

Europa tek u prosjeku

Situacija je u Europi malo drukčija - prisutni su primjeri stagnacije u koju kvotni sustav može odvesti (udjeli koji su oko svjetskog prosjeka, ali ne i viši od toga), ali zato i pokazuje mogućnost daljnje evolucije u društvo kojemu kvote više nisu potrebne. Najčešće primjenjivani oblik kvota ipak su voluntarne stranačke kvote (ovdje je uvršten i hrvatski primjer SDP-a), i tu se uglavnom radi o političkoj ljevici. Najuspješniji su skandinavski kvotni sustavi, koji iza sebe imaju dugo razdoblje razmjernog izbornog sustava, egalitarističke kulture i aktivizma. Danska je tako specifičan primjer, gdje kvote nisu propisane jer više nisu potrebne (mora se uzeti u obzir da su bile uvedene već u sedamdesetim godinama). Samo šest država u Europskoj Uniji propisuje ustavnu kvotu - tri uz volontarnu stranačku: Grčka, Slovenija i Španjolska. Samo ustavnu kvotu imaju Belgija, Portugal i Francuska, svaka sa specifičnim pristupom. Belgija je, nakon dugogodišnje primjene volontarnih stranačkih kvota, postupno zakonskim odredbama smanjivala maksimum kandidata/tkinja istog spola na stranačkim listama, a na vodećim pozicijama moraju biti zastupljena oba. Portugal je, kao zemlja koja je među zadnjima u Europi ženama dala pravo glasa, 2006. propisao da stranačke liste moraju sadržavati 33% kandidatkinja podzastupljenog spola, koje moraju biti i srazmjerno raspoređene po listi. U suprotnom se slučaju provode oštre sankcije uz javnu objavu. Francuska pak od 1999. zahtijeva jednak pristup - paritetnu reformu - dakle ne kvote prihvatljivog minimuma, nego jednaku raspodjelu položaja, što se regulira godišnjim uvođenjem odredbi. Zakonom su propisane i financijske sankcije za stranke dispariteta većeg od 2% (!).

Korišteni izvori:

1. Women in Politics, izvješće Inter-Parliamentary Union (IPU), 2005., Švicarska, dostupno na: www.iknowpolitics.org

2. Global Database of Quotas for Women, zajednički projekt International IDEA i Stockholm University: www.quotaproject.org

3. Političke stranke i regrutacija žena u parlamente: primjena kvota u zemljama Europske Unije, Marjeta Šinko, Politička misao, Vol. XLII 4, str. 47-68, dostupno na: hrcak.srce.hr 1, (2006.), br.

Žene na izborima: Turkmenistan, Tajavan, Kuvajt. Foto: Reuters

Katalizatori za šire društvene promjene

Svjetski primjeri pokazuju da kvote omogućavaju političko sudioništvo žena u područjima gdje ona inače ne bi bila moguća, povisuju zastupljenost žena u područjima gdje su podzastupljene, a u razvijenijim društvima omogućavaju i rodno neutralnu, paritetnu politiku. Ne smije se međutim smetnuti s uma da su ženske kvote osmišljene kao posebne privremene mjere - katalizatori za širu kulturnu promjenu. Rezultati dakle pokazuju da kvote doduše povećavaju udio zastupnica, no i da kvote same nisu dostatne. Političke se stranke moraju više uključiti u proces i pokazati osviještenost vlastitim primjerom. Nužne su također promjene samih društvenih normi, pri čemu se cjelokupno biračko tijelo mora osvijestiti o nužnom ženskom sudioništvu u političkoj sferi. Navedeni primjeri također pokazuju da se ne radi o napretku koji je moguć samo u razvijenim zemljama - pomak će ovisiti o ulaganju svake pojedinačne vlade u razvijanje rodne osjetljivosti.

SUMMARY

In the last ten years, the political participation of women throughout the world has been stimulated by a variety of different forms of quotas for women, where, according to the international database IDEA, these measures have been applied in 81 states. A significant part of this progress can be ascribed to affirmative action (stimulatory measures) which has been conducted in key countries. Affirmative action is implemented by recruiting members of discriminated groups and giving them advantage in specific situations, so called reverse or positive discrimination. This is carried out with the aim of promoting an increased share of these groups in educational, state, corporate or political bodies. A special strategy for increasing the proportion of the target group is through setting an obligatory share, or in other words, a quota. Quotas for women, as the name suggests, are exclusively aimed at correcting the under representation of women. They are temporary stimulatory measures that define the minimal share or number of women on electoral lists or in political bodies. Quotas for women can be prescribed by the constitution or by law (constitutional or legal quotas), and also define the quota of candidates or reserved secured seats for women in political bodies, most often in Parliament (Šenko). Voluntary political quotas are written in party statutes and/or ordinances, and define the quota of prospective candidates. In order for the quota to be effective, it is also necessary to define sanctions for those political parties that do not observe them and do not ensure the equal position of women on party lists. The method of applying and defining quotas differs from region to region. The examples of applied quotas for women in the world are all positive: quotas for women have certainly opened the door for women in the political structures of Arab countries. The situation in Europe is a little different. There are examples of stagnation that might be due to the quota system (the share is around the global average but no more than this), but as a result this demonstrates the possibility of the further evolution of society where quotas are no longer needed.

Još manje žena u Saboru

ŽENE I IZBORNI SUSTAV U HRVATSKOJ

PIŠE: TAJANA BROZ, DIPL. POLITOLOGINJA,
CESI CENTAR ZA EDUKACIJU, SAVJETOVANJE I ISTRAŽIVANJE

Hrvatske političke stranke predlažu zatvorene izborne liste u 11 izbornih jedinica, a glasuje se samo za liste, a ne i za kandidate odnosno kandidatkinje. Upravo je taj izborni sustav odgovornost za rodnu ravnopravnost na izborima prebacio na političke stranke, od kojih pojedine na posljednjim parlamentarnim izborima nisu kandidirale niti jednu ženu.

Žene u Hrvatskom saboru:

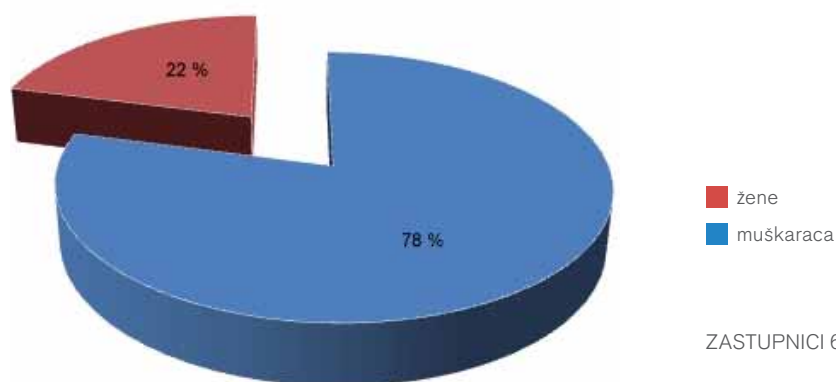
1992. godine - 5,8% 1995. godine - 7% 2000. godine - 22,5% 2003. godine - 22% 2007. godine - 20,26%

Demokracija podrazumijeva sudjelovanje građana i građanki u procesima donošenja političkih odluka koje će se odnositi na cijelu zajednicu, bilo izravnim sudjelovanjem u tim procesima ili biranjem svojih zastupnika i zastupnica koji će u njihovo ime donositi odluke. Iako o demokraciji govorimo još od vremena antike, definiranje onih koji čine građanstvo kroz povijest se razlikovalo. Status građanstva su sve do početka 20. stoljeća u pravilu imali samo muškarci, ali ne uvijek svi, nego samo oni koji su zadovoljavali različite socijalne, obrazovne, rasne, etničke i religijske kriterije. Borba za opće pravo glasa u 20. stoljeću te dobivanje općeg prava glasa u najvećem broju država još uvijek nisu doveli do stvarnog sudjelovanja svih građana i građanki u demokratskim političkim procesima, pri čemu su značajno podzastupljene žene. Tri su ključna razloga za povećanje političke participacije žena: demokratsko pravo, korištenje resursa i interesno zastupanje. Žene čine polovicu ukupne populacije te imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim, izvršnim i sudskim tijelima svojih država. I na kraju, pretpostavka je da žene imaju neke posebne interese te se isključenjem žena iz procesa odlučivanja ti interesi nedovoljno zastupaju u donošenju političkih odluka.

Udio žena u Saboru pao

Žene u Hrvatskoj imaju opće pravo glasa, a Ustav definira ravnopravnost spolova kao temeljnu društvenu vrednotu. Hrvatska je i potpisnica međunarodnih dokumenata, kao što je Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena. Člankom 15. Zakona o ravnopravnosti spolova Republike Hrvatske uređeno je područje koje se odnosi na političke stranke i koje bi trebalo uravnotežiti položaj žena i muškaraca u tijelima političkih stranaka i na popisima kandidata za izbore u hrvatski parlament i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Nacionalna politika za promi-

ZASTUPNICI 6. SAZIVA HRVATSKOGA SABORA

canje ravnopravnosti spolova također definira smjernice za postizanje uravnotežene zastupljenosti muškaraca i žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti na svim razinama. Uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca prema 7. preporuci Rec (2003.)³ Odbora ministara državama članicama o uravnoteženom sudjelovanju žena i muškaraca u političkom i javnom odlučivanju znači da je minimalna zastupljenost muškaraca i/ili žena u navedenim tijelima 40%. Osim navedenog, Hrvatska ima uspostavljene institucionalne mehanizme za promicanje ravnopravnosti spolova u vidu Ureda za ravnopravnost spolova pri Vladi RH, lokalnih povjerenstava za ravnopravnost spolova i koordinatora za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave. Nažalost, sve to nije dovelo do ravnopravnog sudjelovanja muškaraca i žena u politici i procesima donošenja odluka. Nakon održanih parlamentarnih izbora možemo konstatirati da je čak učinjen korak unatrag. Godine 2003. u hrvatski je parlament izabrano 22% žena, dok je nakon nedavnih izbora taj udio pao na 20,26%.

Odgovornost stranaka za zastupljenost žena

Hrvatska ima razmjerni izborni sustav, što znači da političke stranke predlažu zatvorene izborne liste u 11 izbornih jedinica, a građani/ke su u mogućnosti glasovati samo za liste, ne i za kandidate odnosno kandidatkinje. Takav izborni sustav odgovornost za ravnomjernu zastupljenost žena prebacuje na same stranke kao ovlaštene predlagatelje izbornih lista. Iznimka u izbornom sustavu jest 12. izborna jedinica, u kojoj se biraju zastupnici i zastupnice nacionalnih manjina sustavom relativne većine. Na temelju analize izbornih lista, a zatim i rezultata izbora možemo zaključiti da stranke nisu prepoznale potrebu za uspostavljanjem rodne ravnopravnosti u politici.

Čak ni stranke poput SDP-a, koje u svojim statutima imaju rodne kvote, nisu kandidirale 40% žena. Pojedine su stranke predložile izborne liste bez ijedne kandidirane žene. Zakon o ravnopravnosti spolova zahtijeva da stranke vode računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama, ali ne postoje sankcije za nepoštovanje te odredbe i stranke su je ignorirale uz najčešće opravdanje da nema dovoljno uključenih žena u rad političkih stranaka te da ih zato nisu mogli kandidirati. No kako Zakon o ravnopravnosti spolova također propisuje da političke stranke trebaju izraditi plan djelovanja za uravnoteženje zastupljenosti žena i muškaraca u procesima odlučivanja, a do sada ni jedna stranka nije izradila takav plan, možemo zaključiti da je ipak primarni problem u samim političkim strankama, koje nisu zainteresirane za pomake na tom području.

U Saboru su trenutno 33 žene ili 21,5%, od čega 11 iz HDZ-a (16,6%), 18 iz SDP-a (32,1%), još uvijek dvije iz HNS-a (28,5%), jedna iz HSS-a (16,6%) te zastupnica češke i slovačke nacionalne manjine. U skladu s najjavama u Vladi su četiri žene, Jadranka Kosor, Đurđa Adlešić, Marina Matulović-Dropulić i Ana Lovrin, što je 22%. (Podaci: lipanj 2008., op. ured.)

Foto: HINA

Prosvjed Ženske mreže Hrvatske sa zahtjevima za ravnopravnošću, održan u Zagrebu 2008. godine u povodu Dana žena.

U Sabor kandidirano 29,93 % žena

Prema izvješću Državnog izbornog povjerenstva na ovogodišnjim parlamentarnim izborima ukupno je kandidirano 29,93% žena, što je rast od 5% u odnosu na prethodne izbore za Hrvatski sabor. Zabrinjavajuće je što su parlamentarne stranke kandidirale samo 21,06% žena. Najmanje žena, 7%, kandidirao je SBHS, samo 14,94% kandidirao je HSP, a odmah iza njega je koalicija HSS-HSLS s 15,71%. Zatim slijede HSU i HDSSB sa 17,86%, a ispod 20% ostao je i HDZ s 19,48% žena na listama. Malo više od 20% kandidiranih žena imao je HNS (20,71%), dok je DC kandidirao 29,22% žena. Među parlamentarnim strankama najviše žena kandidirao je SDP - 30,71%.

Ukupno 13 žena ili 6% bilo je na prvim mjestima izbornih lista parlamentarnih stranaka, što znači da su žene zauzimale 16,88% svih prvih mjesta. Najviše kandidiranih žena parlamentarnih stranaka bilo je na devetim mjestima, njih 24 (31% svih devetih mjesta zauzimale su žene), a zatim na petim mjestima izbornih lista, njih 21 (27% svih petih mjesta zauzimale su žene). 52% svih kandidiranih žena iz parlamentarnih stranaka nalazilo se ispod sedmog mjesta na listi.

1 Pod parlamentarnim strankama misli se na one koje su imale zastupnike/ce u Hrvatskom saboru u mandatu 2003. - 2007.

2 Također je zanimljivo da su jedine mlade osobe koju su ušle u Hrvatski sabor tri mlade žene, sve iz SDP-a, koji ima kvote i za žene i za mlade.

Zastupljenost spolova prema stranačkoj pripadnosti

Stranka	Broj zastupnika	Žena	Muškaraca	Žene %	Muškarci %
HDZ	66	13	53	19,69	80,31
SDP*	56	18	38	32,14	67,86
HNS	6	1	5	16,67	83,33
HSS	6	1	5	16,67	83,33
IDS	3	0	3	0,00	100,00
HDSSB	3	0	3	0,00	100,00
SDSS	3	0	3	0,00	100,00
HSLŠ	2	0	2	0,00	100,00
HSP	1	0	1	0,00	100,00
HSU	1	0	1	0,00	100,00
SDA HR	1	0	1	0,00	100,00
Nezavisni*	5	1	4	20,00	80,00
UKUPNO	153	34	119	22,22	77,78

Zagreb prednjači u zastupljenosti

Najbliže su ravnomjernoj zastupljenosti žena na izbornim listama liste u 1. izornoj jedinici, u kojoj je kandidirano 37% žena. Najmanje žena, 25%, kandidirano je u 5. izornoj jedinici. Zanimljivo je da su upravo u 1. izornoj jedinici parlamentarne stranke na prvim mjestima imale najviše žena, njih 6, što znači da su žene u 1. izornoj jedinici zauzele čak 75% prvih mjesta na listama parlamentarnih stranaka. U 2. izornoj jedinici niti jedna stranka na prvom mjestu nije imala ženu, a u 8. i 9. izornoj jedinici niti jedna parlamentarna stranka na prvom mjestu nije imala ženu.

U 12. izornoj jedinici kandidirano je ukupno 16 žena, od čega njih devet kao kandidatkinje i njih sedam kao zamjenice kandidata/kinja. Devet kandidiranih žena u 12. izornoj jedinici čini samo 12,5% od ukupnog broja kandidata. Za dvije manjinske liste (mađarska nacionalna manjina te albanska, bošnjačka, crnogorska, makedonska i slovenska nacionalna manjina) nije kandidirana niti jedna žena. Za zastupnice talijanske nacionalne manjine kandidirane su dvije žene, ali obje kao zamjena. Za zastupnice srpske nacionalne manjine kandidirano je 10 žena, od čega njih šest kao zamjenice, a za zastupnice češke i slovačke nacionalne manjine dvije žene. Za zastupnice austrijske, bugarske, njemačke, poljske, romske, rumunjske, rusinske, ruske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske nacionalne manjine kandidirano je šest žena. Žene pripadnice nacionalnih manjina kandidirane su tri puta rjeđe od ostalih žena.

Kandidiranje na štetu mladih

Na izbornim listama kandidirane su ukupno 293 mlade žene (godiste 1977. i mlađe) što je 27,30% mladih žena u ukupnom broju kandidiranih žena. Ako pogledamo samo parlamentarne stranke, situacija je bitno drugačija. U ukupnom broju žena koje su kandidirale parlamentarne stranke mlade žene čine 12,77%. Najviše mladih žena kandidirao je DC, njih 13. Zatim slijedi SDP sa šest i HSP s četiri kandidirane mlade žene. HDZ i HDSSB su kandidirali dvije, a HNS i HSS-HSLŠ po jednu mladu ženu. Među mladim kandidatima parlamentarnih stranaka mlade žene čine 38,15%, dok među svim kandidatima parlamentarnih stranaka mlade žene čine 2%.

Iz ovih podataka očigledno je da parlamentarne stranke nisu učinile nikakav napredak vezan uz političku participaciju žena te su kandidirale ispodprosječan broj žena. Samo jedna stranka kandidirala je više od 30% žena (SDP), samo pet izbornih lista postiglo je uravnoteženu zastupljenost žena i muškaraca, a čak četiri izborne liste parlamentarnih stranaka nije imalo niti jednu kandidiranu ženu. Zanimljiv je podatak da mlade žene čine gotovo 40% u ukupnom broju mladih kandidata/kinja, no ostaje vidjeti je li to posljedica činjenice da mlada žena istodobno ostvaruje dva poželjna nače-

Javni skupovi s velikim sudjelovanjem udruga u povodu parlamentarnih izbora 2007., Foto: Hina

la: mladi na listama i žene na listama . Iz izbornih lista također je vidljivo da se samo 1. izborna jedinica, koja predstavlja uži centar Zagreba i dio prigradskih mjesta, približila udjelu od 40% žena na listama te je većina parlamentarnih stranaka upravo u toj izbornoj jedinici na prvo mjesto stavila ženu. Važno je napomenuti da upravo razmjerni izborni sustav sa zatvorenim izbornim listama, kakav je hrvatski, odgovornost za predstavljanje pojedinih skupina društva prebacuje na političke stranke te da samo one mogu promijeniti zastupnice i ministrice

Lokalna razina manje sklona ženama

Za godinu dana u Hrvatskoj se održavaju lokalni izbori. Politička zastupljenost žena na lokalnoj razini još je manja nego na nacionalnoj. Žene sudjeluju u predstavničkim tijelima lokalne samouprave sa samo 8% u općinama, odnosno oko 15% u gradovima i županijama. Dužnost načelnika/ice, gradonačelnika/ice ili župana/ice obnaša samo 5% žena. Ako se trend s parlamentarnih izbora preslika na lokalnu razinu, a tome pridodamo promjenu u izbornom sustavu za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu prema kojoj će se načelnici/e, gradonačelnici/e i župani/ce birati većinskim sustavom, nakon sljedećih lokalnih izbora situacija s političkom participacijom žena mogla bi biti još poraznija.

SUMMARY

Despite the numerous institutional mechanisms that promote gender equality in Croatia, it is difficult to say that there is gender equality in politics and in decision-making processes.

After the most recent parliamentary elections, we can actually claim that there has been a step backwards. In 2003, 22% women were elected to the Croatian parliament, whilst after the last elections this percentage fell to 20.26%. Croatia has a proportional representation election system. This means that political parties place their nominations on closed electoral lists in 11 electoral units, where the list, and not the candidate, is voted for.

Within this electoral system, responsibility for gender equality in elections is placed directly on the political party. So in some units in the last parliamentary elections did not have any female candidates!

According to the report from the State Electoral Committee, in this year's parliamentary elections there was a total of 29.93% women, which represents an increase of 5% in relation to the previous parliamentary elections in the Republic of Croatia. One worrying feature is that the parliamentary parties nominated a total of 21.06% women as candidates. It is also visible from the electoral lists that only the 1st electoral unit, which represents the narrow centre of Zagreb and some suburban areas, was close to having a 40% share of women on the lists. The majority of parliamentary parties in this electoral unit put a woman in first place.

Prikrivene zapreke uskraćuju prava žena

ŽENE I IZBORI U FEDERACIJI BIH

PIŠE: MARINA KAVAZ SIRUČIĆ,
SARAJEVO

Velik dio prikrivenih barijera naslijeđe je patrijarhalne kulture i stavova da ženi nije mjesto u politici, ali jednako tako i zazora samih žena prema politici. Uzrok slaboj zastupljenosti žena na mjestima odlučivanja u BiH treba tražiti kako u pravnim tako i u izvanpravnim okvirima, točnije, prikrivenim oblicima uskraćivanja prava ženama da ravnopravno s muškarcima donose odluke. To potvrđuje podatak s posljednjih općih izbora u BiH, na kojima je najbolja nezavisna kandidatkinja za Predsjedništvo BiH imala samo 0,7% biračkih glasova!¹

Nakon posljednjih općih izbora u Bosni i Hercegovini, održanih 1. listopada 2006. godine, u Parlamentarnoj skupštini BiH sedam je žena, odnosno 12,2% ukupnog broja osvojenih mandata. U usporedbi s prvim višestranačkim sazivom Parlamenta BiH iz 1990. godine, kada je, prema izvješću Helsinškog komiteta za ljudska prava BiH, postotak žena iznosio 2,9%, te parlamentarnim sazivom iz 2000. godine, u kojem su žene imale 7,1% mandata, zastupljenost žena u najvišem zakonodavnom tijelu države u 2007. godini vidljivo je poboljšana.

Žene izostale iz najviših tijela uprave

Tome je najviše pridonijela izmjena Izbornog zakona BiH² iz 2001. godine, čiji je članak 4.19 propisao uvrštavanje minimalno 30% kandidatkinja manje zastupljenog roda na stranačke liste. Ipak, od 37% žena koliko se, prema podacima Centralne izborne komisije BiH, našlo na stranačkim listama za opće izbore 2006. godine, po okončanju izbornog postupka u Vladi Federacije BiH imenovana je jedna (6,2%), u Vladi Republike Srpske dvije (12,5%), u Vijeću ministara BiH nijedna žena, dok je brojčani rodni balans u usporedbi s kandidatskim listama u najvećoj mjeri ostvaren u entitetskim parlamentima. Narodna skupština Republike Srpske ima 22 žene ili 20,1%, a u Parlamentu Federacije Bo-

1. Detaljniji podaci o izbornim rezultatima: www.izbori.ba/rezultati/predsjednistvo_bih/Predsjednistvo.asp?nivo=703&nivo1=703.

2. Izborni zakon Bosne i Hercegovine, Službeni list BiH broj 23/01, 19.9.2001

3. Podaci i postoci izračunati su na temelju podataka dostupnih na internetskim stranicama navedenih institucija: www.vijeceministara.gov.ba; www.vladars.net; www.fbihvlada.gov.ba; www.parlament.ba.

Plakati Demokratske akcije (SDA) na ulicama Sarajeva u povodu izbora 2000. godine.

sne i Hercegovine je 30 žena ili 19,7% ukupnog broja mandata.³ Federacija Bosna i Hercegovina nakon posljednjih općih izbora ima predsjednicu, dok u kolektivnom državnom Predsjedništvu od stjecanja nezavisnosti BiH nikada nije bila žena. Bosna i Hercegovina ima široku pravnu osnovu koja jamči ravnopravan položaj žena i muškaraca na mjestima odlučivanja. Krenuvši od međunarodnih pravnih dokumenata, jednakopravnost u političkom sudjelovanju najizvršnije propisuje Univerzalna deklaracije o ljudskim pravima⁴, na koju se poziva i Ustav BiH, a odnosi se na pravo na sudjelovanje u upravi zemlje i jednak pristup javnim službama. BiH je potpisnica i CEDAW-a⁵, čiji članci 7 i 11 najrječitije obvezuju državu na eliminaciju diskriminacije nad ženama u političkom i javnom životu, kao i pri zapošljavanju. Ravnopravan položaj u području rada, te jednakog tretmana zaposlenica s obiteljskim obvezama, što su preduvjeti veće zastupljenosti žena, dodatno propisuje Konvencija 111 i Konvencija 156⁶ Međunarodne organizacije rada, a koje su u BiH na snazi.

U domaćem zakonodavstvu jednake mogućnosti propisuje Zakon o ravnopravnosti spolova⁷ donesen 2003. Pravni mehanizam koji destimulira političku zastupljenost žena je Izborni zakon BiH. Iako propisuje zastupljenost minimalno 30% žena na stranačkim kandidatskim listama, Izborni zakon BiH nije usklađen s člankom 15 Zakona o ravnopravnosti spolova kada je riječ o provedbi izbornih rezultata na način da oni trebaju odražavati ravnopravnu zastupljenost spolova u tijelima vlasti na svim razinama. Usprkos amandmanima na Izborni zakon koje je inicirala Agencija za ravnopravnost spolova BiH u travnju 2006. godine, do usklađivanja sa Zakonom o ravnopravnosti spolova nije došlo.

4. Proglašena na sjednici opće skupštine Ujedinjenih naroda 10. prosinca 1948. godine.

5. Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, prihvaćeno 18. prosinca 1979. godine u Općoj skupštini UN-a. BiH je CEDAW potpisala 1. rujna 1993. godine.

6. Konvencija 111 prihvaćena 25. lipnja 1958., a Konvencija 156 23. lipnja 1981. godine

Zazor samih žena prema politici

Pravni mehanizmi, sa spomenutom iznimkom u Izbornom zakonu BiH, ne osporavaju ženama pravo na veće političko sudioništvo. Stoga uzrok slaboj zastupljenosti žena na mjestima odlučivanja u BiH treba tražiti u izvanpravnim okvirima, točnije, prikrivenim oblicima uskraćivanja prava ženama da ravnopravno s muškarcima donose odluke. Velik dio prikrivenih barijera naslijeđe je patrijarhalne kulture i stavova da ženi nije mjesto u politici (kao mjestu odlučivanja), ali jednako tako i zazora samih žena, koje politiku doživljavaju kao "prljavu" aktivnost, pa i kada imaju priliku i uvjete za značajan politički angažman, u njemu ne sudjeluju.

Reakciju biračkog tijela oslikava i podatak s posljednjih općih izbora u BiH, na kojima je najbolje plasirana nezavisna kandidatkinja za Predsjedništvo BiH imala tek 0,7% biračkih glasova.⁸

U intervjuu za magazin BH Dani predsjednica Foruma žena Socijaldemokratske stranke BiH Nermina Zaimović-Uzunović ističe kako poznaje mnogo žena koje ne znaju program stranke kojoj pripadaju i misljenja je da se u politiku ne smije ući "slučajno". "Ja slučajno nekoga sretnem na ulici pa ga pozovem na kavu, ali obično radim s ciljem" (BH Dani, br. 482).

Korištenje zakonske regulative za ostvarivanje prava, prije svega Zakona o ravnopravnosti spolova, ženama je dostupno, a ipak gotovo nimalo iskorišteno. Najveću medvjedu uslugu žene sebi čine prihvaćajući viktimizaciju i ulogu slabijeg spola, koje društvo Bosne i Hercegovine nameće, a koje su s obzirom na patrijarhalnu tradiciju, posljedice rata i pretvorbu društvenog sustava, sasvim očekivane.

7. Konvencija 111 prihvaćena 25. lipnja 1958., a Konvencija 156 23. lipnja 1981. godine

8. Detaljniji podaci o izbornim rezultatima: www.izbori.ba/rezultati/predsjednistvo_bih/Predsjednistvo.asp?nivo=703&nivo1=703

Bošnjakinja čeka na glasovanje na lokalnim izborima u Potočarima pored Srebrenice, Foto: Reuters

SUMMARY

An absurd situation is apparent in Bosnia and Herzegovina, where women have a wide range of legal mechanisms available for the realisation of human rights, as well as for specific female rights, such as the right to the equal treatment of female workers with family obligations. Yet, at the same time, they do not participate in political decision making or in its creation anywhere close to the same extent as men. The simplest way to explain this situation is to blame the traditional patriarchal legacy, as well as a political and economic impotence caused by the effects of the post-war period and transition.

After the last general elections in Bosnia and Herzegovina, held on 1 October 2006, there were seven women in the Parliamentary Assembly of Bosnia and Herzegovina, or 12.2% of the total seats. According to a report by the Helsinki Committee for Human Rights in Bosnia and Herzegovina, the first multiparty Parliament of Bosnia and Herzegovina in 1990 was made up of 2.9% women, and in the Parliamentary Assembly in 2000 women held 7.1% of the seats. If we compare the most recent figures of 2007 to these figures, we can see that the number of women represented in the highest legislative bodies of the state has markedly improved.

According to data from the central election committee of Bosnia and Herzegovina, out of the 37% of women found on the electoral list for the general elections in 2006, by the end of the electoral process there was one woman (6.2%) elected from the Federation, and two (12.5%) from the Republika Srpska, but no women in the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina. The gender balance, in comparison with the candidate lists, was to the greatest extent achieved in the governing entities.

Prva većinska ženska vlada u Europi

POVIJEST ŽENSKOG BIRAČKOG PRAVA U FINSKOJ

PIŠE: RADA BORIĆ,
CENTAR ZA ŽENSKÉ STUDIJE

Finkinje su bile prve u Europi koje su već 1906. dobile pravo glasa, daleke 1926. imale prvu ministricu u Vladi, a nakon parlamentarnih izbora 2007. od 20 ministara u Vladi 12 je ministrica. U sadašnjem sazivu parlamenta 32 zastupnika/ice izjašnjava se feministima/kinjama - od toga 20 žena i 12 muškaraca

Kada govorimo o položaju žena u različitim zemljama, treba uzeti u obzir i socijalno-kulturni kontekst u kojemu žene žive i rade, kao i „povijesni put“ kojime su prošle pri ostvarivanju ženskih prava. Čini se stoga povlasticom pisati o položaju žena u Finskoj, o ženama koje danas svojim položajem i ostvarenim pravima na svim područjima društvenoga života mogu izazvati „zavist“ drugih žena, a radije bih rekla biti uzorom u njihovim težnjama.

Sto godina od prava glasa za žene

Moglo bi se reći da su Finkinje imale povlašten položaj u odnosu na druge žene. Bile su prve u Europi koje su dobile pravo glasa (1906.), a već su 1864. sve neudane žene iznad 25 godina mogle voditi svoje poslove bez skrbnika, dok su udane žene bile „vlasništvo muža“ i postale pravno neovisne tek 1929. donošenjem posebnog Zakona o braku. Paradoks je, poznavajući iskustva drugih zemalja, da je ruralna Finska lakše prihvatila ideju o davanju političkih prava ženama, no kada se zna da u takvim društvima žene i muškarci žive sličnim životom, tj. rade slične poslove, to pokazuje drukčiji odnos finskog društva spram žena. Finska svojim zemljopisnim položajem i klimatskim uvjetima nije bila pogodno tlo za „neradnu ženu“, pa su početkom 20. stoljeća tri četvrtine žena radile u poljoprivredi, ali i u šumarstvu, tkanicama ili tvornicama duhana. Pri tome je ženski rad bio jeftiniji, a žene plaćene tek polovicu od iznosa muških naknada za rad. Do 1910. godine jedna trećina zaposlenih u industriji i obrtu bile su žene. No od 1950. Finska je doživjela nagle strukturalne promjene, postala je urbano društvo s više od 60% poslova u uslužnim djelatnostima, da bi danas žene činile polovicu sveukupne radne snage. Dok je 1920. godine tek 10% žena radilo izvan kuće, 1980. postotak je porastao na 80%, a danas su rijetke žene koje ne rade izvan kuće, posebice među mladim ženama.

Žene su uglavnom zaposlene s punim radnim vremenom i ne ostavljaju posao kada se udaju ili dobiju djecu. Među majkama s dvoje djece, čak i onih s djecom predškolske dobi, 80% ih radi. Kada bi se gledale dobne razlike, 70% žena u dobi od 20 do 30 godina radi, jer se mnoge još školuju, dok 80% onih u dobi od 35 do 55 godina radi izvan kuće.

Neravnopravnost na tržištu rada

Pa ipak, područje u kojem postoje razlike u položaju muškaraca i žene područje je upravo tržišta rada i razlike se ogledaju u naknadama za rad. Premda žene danas čine gotovo 50% sveukupne radne snage i imaju dugu tradiciju rada izvan kuće, neravnopravnost između spolova postoji - još uvijek postoji jasna razdjelnica između muških i ženskih poslova, iako je granica posljednjih godina nešto „smekšana“. Očita promjena u podjeli rada među spolovima dogodila se 1987., kada je Finska evangelistička luteranska crkva odlučila zaređiti žene kao svećenice, te je danas u njoj 1/3 pastora.

Pa ipak, žene u prosjeku zarađuju tek 2/3 naknada za rad u odnosu na muškarce. Tako je nedavno, na seminaru o ekonomskom položaju žena koji je organizirala mreža finskih ženskih studija predsjednica Finske Tarja Halonen istaknula da ženski euro vrijedi 75 centi te da je udio žena na rukovodećim položajima u poslovnom sektoru daleko od poželjnoga. Razlog tomu je, kao i u većini drugih zemalja, taj da su žene te koje obavljaju većinu manje plaćenih poslova od onih koje većinom obavljaju muškarci. I usprkos mjerama za promicanje rodne jednakosti, kao i društvu u kojem su rodne razlike igrale i imaju manji značaj, segregacija pri zapošljavanju je vidljiva te je tek u nekolicini od dvadeset najraširenijih poslova jednaka zastupljenost obaju spolova. Ni jednaka razina obrazovanja nije osigurala da plaće žena ne zaostaju za plaćama muškaraca, jer žene najčešće rade na slabije plaćenim mjestima, a to je slučaj i u obrazovanju, javnim poslovima, gospodarstvu ili politici. U industrijskim granama rade u onima (npr. tekstil, industrija gume i kože) koje imaju najniže plaće. U javnim službama (obrazovanju, socijalnom radu, zdravstvu) čine 70% zaposlenih (41% cjelokupne ženske radne snage radi u javnim službama), pa ipak tek 27% vodećih pozicija u javnim službama imaju žene (a 17% ukupne muške radne snage radi u javnom sektoru). I dok zauzimaju drugu poziciju na tržištu rada, žene imaju „duži radni dan“ jer preuzimaju veći dio poslova u kući. U prosjeku je kraći radni dan na poslovima izvan kuće „nadoknadio“ duži rad u kući. Statistike pokazuju da žene rade u kući dva puta više od muškaraca (3 h i 45 min u odnosu na sat i 50 minuta dnevno, koliko su iskazali muškarci). Pri tome su muškarci potrošili dvostruko više vremena na popravke u kući ili vremena za nabavku hrane, a tek jednu četvrtinu vremena na čišćenje, kuhanje ili brigu o djeci. Neravnomjerna podjela rada u kući, dakle, uzrok je ne-

jednakoj naknadi za rad i izvan kuće i ona potvrđuje feminističko stajalište da je patrijarhalna podjela rada u kući osnova neravnopravnosti spolova. K tomu, pet žena u odnosu na jednoga muškarca samohrane su roditeljice u Finskoj.

Obrazovanje je uvijek značilo i poboljšanje položaja žena, pa tako i u Finskoj. Ženama je još od 1883. godine bilo omogućeno stjecanje srednjoškolskih diploma, a 1901. godine dobile su pravo studiranja na sveučilištu. Početkom 21. stoljeća studentice čine većinu na mnogim fakultetima, npr. humanističkih znanosti, pravu ili medicinu, ali još čine manjinu na tehničkim fakultetima. „Stakleni strop“ je vidljiv i u profesionalnom napredovanju žena u obrazovanju, tako da je npr. od 50% kandidatkinja na doktorskim studijima tek 20% sveučilišnih profesorica.

Finski parlament: 42 % žena

Do 1980-ih Finkinje su već „samorazumljivo“ činile 1/3 finskoga parlamenta (Eduskunta) i držale nekoliko ministarskih mjesta. No i za ulazak u politiku trebale su se izboriti. Sufražetkinje su početkom dvadesetoga stoljeća zahtijevale jednako pravo glasa i na izborima 1907. devetnaest je žena (od 200 članova parlamenta) izabrano u njegov saziv. Sufražetkinje su, doduše, bile razočarane njihovim radom jer su se više brinule o politici svojih stranaka nego o suradnji žena u parlamentu, što su poslije, potkraj 1980-ih, njihove kolegice učinile, stvarajući inter parlamentarni ženski lobi. Broj žena u parlamentu posljednjih je desetljeća u porastu. Na parlamentarnim izborima 1991. godine izabrano je 77 žena od 200 zastupnika, što je činilo 38,5%, s blagim padom 2003. godine - 37% žena, ali je rekord postignut u ožujku 2007. - 42% žena izabrano je na posljednjim parlamentarnim izborima u Finski parlament. Zanimljivo je istaknuti da se u ovome sazivu parlamenta 32 zastupnika/ice izjašnjavaju feministima/kinjama - od toga 20 žena i 12 muškaraca, što bi značilo da svaki šesti zastupnik/ica parlamenta iskazuje važnost feminističkog političkog djelovanja.

U Vladi 12 ministrice i 8 ministara

Finska je 1926. imala prvu ministricu u Vladi, a 2003. godine od 17 ministara osam su bile žene. Nakon parlamentarnih izbora 2007. od 20 ministara u Vladi 12 je ministrice te je Finska postala prvom zemljom u svijetu s većinskom ženskom vladom. Dakako, to ne znači da su sve ministrice feministkinje i da sve jednako promiču ženska ljudska prava, jer je i sama Vlada vlada centra, ali sama činjenica da 60% Vlade čine žene mijenja sliku o mogućnostima napredovanja žena u politici. Finci/kinje kažu da će se, ako se nastavi isti trend, morati uvesti „muške kvote“ u politiku.

Europa je također imala i prvu ministricu obrane iz Finske - Elisabeth Rehn, a na predsjedničkim izborima 2000. godine od sedam kandidata četiri su bile žene. Tarja Halonen, poznata zagovornica ženskih prava i prava seksualnih manjina, postala je prvom predsjednicom Finske, a pobijedila je i na sljedećim predsjedničkim izborima. Vodit će Finsku do 2012. godine. Obrazovanje i sudjelovanje na tržištu rada, bavljenje javnim poslovima i politikom ne bi bili mogući da finska država, posebice mjerama u socijalnom sustavu, ne osigurava značajnu pomoć ženama vezanu uz odgoj djece, dok su žene izborile da zakonodavstvo jamči stvarnu ravnopravnost s muškarcima.

Obvezan očinski roditeljni dopust

Već je 1972. osnovano Vijeće za ravnopravnost spolova kako bi savjetovalo zakonodavce/kinje o načinima ostvarivanja pune, zakonom zajamčene, ravnopravnosti. Neka su od „povijesnih postignuća“ u zakonodavstvu, na primjer, da žene imaju jednako pravo dati djetetu svoje prezime. Po zakonu uz roditeljni dopust (od 105 dana) postoji i obvezni očinski dopust (od 18 dana) te roditeljski dopust (od 158 dana, koji roditelji dijele), ili pak zakonom je obvezno osigurati dnevnu brigu za predškolsku djecu, što ženama osigurava jednostavniji ulazak na tržište rada. I druga su postignuća, poput pune participacije u javnom, kulturnom i političkom životu Finske, danas neupitne činjenice.

Zakon o ravnopravnosti spolova, izglasan 1987. godine, promiče odlučnost za postizanjem pune ravnopravnost žena, s naglaskom na promicanju jednakim mogućnosti u svim područjima života, a ne samo zaštiti žena. Tako, na primjer, da se potiče politika zapošljavanja žena u području rada do tada rezerviranom samo za muškarce, ali i da se muškarce potakne na uključivanje u područja tradicionalno rezervirana za žene, kao što su briga o djeci ili osnovnoškolsko obrazovanje. Jedan od ciljeva zakona o ravnopravnosti spolova bio je i potaknuti veću participaciju žena u odlučivanju, posebice u gospodarstvu. Provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova nadgleda pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova. No promicanje ravnopravnosti spolova nije samo provoditi zakone nego je to i pitanje odnosa čitave zajednice spram prave ravnopravnosti. A finska je zajednica odlučna u poštivanju i promicanju ženskih ljudskih prava.

Foto: Reuters

Predsjednička kandidatkinja Tarja Halonen okružena podupirateljicama tijekom predsjedničkih izbora 2006. u Helsinkiju, na kojima je i pobijedila.

Foto: Reuters

Političarka Anneli Jaatteenmaki, čelnica glavne oporbene stranke na predsjedničkim izborima u Finskoj.

SUMMARY

It could be said that women in Finland have a favourable position in relation to other women in the world. They were the first in Europe to gain the right to vote (1906).

The paradox is that when compared to the experience of women in other countries, rural Finland more easily accepted the idea of granting women political rights. Already through a natural process, without electoral quotas, Finnish women made up 1/3 of the Finnish parliament (Eduskunt) by the 1980s, and held a number of ministerial positions. However, they did have to fight for their entry into politics. At the beginning of the 20th century, the suffragettes demanded equal voting rights, and in the elections of 1907, 19 women (out of 200 members of parliament) were elected to parliament.

The number of women in parliament has risen in the last ten years. In the parliamentary elections of 1991, 77 women were elected (out of 200 representatives, making up 38.5%), with a small fall in 2003 - 37% of women, but the record was in March 2007, when in the last parliamentary elections in the Finnish parliament 42% of women were elected. It is interesting to note that in this parliamentary assembly, 32 representatives were declared feminists - of whom 20 were women and 12 were men. This means that every sixth parliamentary representative recognises the importance of feminist political activity.

Finland had its first female government Minister in 1926, and in 2003, seven out of the 17 ministers were women. After the parliamentary elections in 2007, 12 out of the 20 ministers in the government were female, and Finland also became the first country in the world with a majority female government. Of course, this does not mean that all ministers are feminists, and that they all promote women's human rights equally, since the government itself is centrist. Nevertheless, the fact that 60% of the government is made up of women changes the picture about the possible progress of women in politics. The Finnish say that if the current trend continues, there will have to be a "male quota" in politics.

The first ever female Minister of Defence was from Finland - Elisabeth Rehn, and at the Presidential elections in 2000, four out of the seven candidates were women. Tarja Halonen, a well known representative of women's rights and the rights of sexual minorities, became the first female President of Finland, and after winning at the subsequent presidential elections she will govern Finland until 2012.

Postkomunistička stvarnost pojačala neravnopravnost spolova

ŽENSKO BIRAČKO PRAVO U TRANZICIJI

PIŠE: KRISTINA GRIGORJEVNA GOLOVAČOVA,
KATEDRA DRŽAVNOG PRAVA I UPRAVLJANJA, DNJEPROPETROVSK, UKRAJINA
PREVELA S RUSKOGA: JELENA ZARIČNAJA JINDRA

Praksa nekadašnjeg kvotnoga načela zastupljenosti žena u parlamentu u sovjetskom razdoblju (koju je uveo Mihail Gorbačov) osigurala je da trećinu zastupničkog tijela u SSSR u čine žene. Prestanak postavljanja kvota u postsovjetskoj Rusiji umanjio je udio zastupnica s 13,3 % u 1993. na 10 % u 2003. Danas je u ukrajinskom parlamentu samo 8 % žena.

U kontekstu europeizacije u Ukrajini je počelo rasti zanimanje za pitanja ravnopravnosti spolova. Tim više što su očiti nejednaka zastupljenost spolova u različitim područjima života, razlike na tržištu rada, postojanje čvrstih stereotipa koji imaju snažno izraženu patrijarhalnu obojenost. Prema izvješću organizacije Human Rights Watch muškarci zauzimaju nerazmjerni broj rukovodećih dužnosti i upravnih položaja te dobivaju veću plaću nego žene na istim dužnostima.

I dalje neravnopravan položaj žena

Prema statističkim podacima u Ukrajini među državnim službenicima prevladavaju žene - 74,8%. Ali valja obratiti pozornost na naglo smanjenje zastupljenosti žena kad je riječ o višim kategorijama državnih službenika: kako raste kategorija, tako se smanjuje udio žena. Dakle, žena voditeljica šeste kategorije ima 67,6%, a prve kategorije - 6,6%, dok je s muškarcima. Naime, žene su manje zastupljene upravo na onim razinama na kojima se donose bitne državne odluke. Očita je potreba da se postupno i sustavno pristupi proučavanju toga pitanja.

Postkomunistička stvarnost naslijedila je pravni sustav koji je u većini slučajeva oslobođen izravnoga izražavanja diskriminacije u pogledu jednakosti spolova. Ipak, rodna diskriminacija prisutna je u Ukrajini, čak se pojačala tijekom posljednjih deset godina.

Iako je osigurana zakonodavstvom, jednakost žena i muškaraca u stvarnom životu ne funkcionira. Jedan je od najzornijih bitnih pokazatelja toga jest mala zastupljenost žena u tijelima državne vlasti. Ujedinjeni narodi preporučuju drža-

Foto: Reuters

Ukrajinska premijerka Julija Timošenko u parlamentu u Kijevu.

vama koje su potpisale Pekinsku platformu za djelovanje da nastoje poraditi na jednakoj zastupljenosti muškaraca i žena u strukturama vlasti, državno-upravnim ustanovama i dužnostima.

Međunarodno iskustvo pokazuje da je, počevši od sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, u europskim zemljama zabilježen stabilan rast zastupljenosti žena u parlamentima. Godine 2003. udio žena u nacionalnim parlamentima cijelog svijeta iznosio je 15%. Najviše je žena (gotovo 45%) u parlamentu Švedske, blizu 40% ih je u Danskoj. U parlamentu EU-a od 626 mjesta 194 zauzimale su žene (31%). Godine 2007. u svim je parlamentima svijeta bilo samo 16,4% žena (7 195 od 43 961 broja svih zastupnika donjih i gornjih domova). U Europskom je parlamentu 30% žena (222 od 732). U britanskom parlamentu sada je 120 žena. One čine samo peti dio parlamenta.

Ukrajinski parlament: samo 8 % žena

Sudjelovanje žena u radu tijela vlasti Ukrajine i dalje je nerazmjerno. Prema rezultatima izbora 2002. u mjesnim, općinskim i gradskim vijećima zastupljenost žena bila je u prosjeku 43%, u pokrajinskim vijećima broj žena često nije prelazio 10%, i u ukrajinskom parlamentu (Verhovnoj Radi) žene su činile samo 5,1% svih zastupnika.

Na vodećim dužnostima u tijelima državne vlasti u 2004. godini od 86 visokih državnih dužnosti samo su dvije zauzimala žene, od 126 dužnosti prvih zamjenika žene su zauzimala tri, od 502 dužnosti voditeljica općinskih državnih uprava žene su zauzimala samo 17, a to je manje od 4%. Među zastupnicima petog saziva parlamenta mandat je dobilo 26 žena. Danas je zastupljenost žena u parlamentu oko 8%.

Rasprava o ženskim kvotama

S obzirom na međunarodno iskustvo, kao aktualno se pitanje u Ukrajini nameće uvođenje ženskih kvota. Ženske kvote su zakonom određen stupanj zastupljenosti žena i muškaraca u tijelima vlasti. U temelju kvota leži suvremeni koncept jednakosti žena i muškaraca. Kvote su način stjecanja jednakih mogućnosti.

Na primjer, u Rusiji je bivši predsjednik Mihail Gorbačov predložio i uveo kvote za žene u predstavničkim tijelima od 30 do 50%. Prema njegovu mišljenju samo takav postotak stvara realnu šansu za znatnije uključivanje žena u donošenje vladinih odluka. Tako je praksa uvođenja kvotnoga načela zastupljenosti žena u sovjetskom razdoblju osigurala da trećinu zastupničkog tijela u SSSR-u čine žene. Prestanak postavljanja kvota u postsovjetskoj Rusiji umanjio je udio zastupnica s 13,3% u 1993. na 10% u 2003. godini.

Foto: Reuters

Podupiratelji oporbene političarke Natalya Vitrenko tijekom prosvjeda u istočnom ukrajinskom gradu Donetsku, 2006.

SUMMARY

The participation of women in the work of governing bodies in Ukraine continues to be insignificant. According to the results of the 2002 elections, the presence of women was on average 43% in rural, district and city councils; it was no more than 10% in provincial councils; and in the Ukraine Parliament (Verhovna Rada) women made up only 5.1% of all representatives.

In the leading positions of state government bodies in 2004, out of 86 high state offices, only two were held by women, three women held office out of 126 offices of first deputy, and out of the 502 positions of district heads in state government, there were 17 women, that is, less than 4%.

In terms of the representatives in the fifth electoral term of parliament, 26 women won seats. Today, indicators show that the presence of women in parliament is around 8%.

The author considers that the introduction of a female quota is the solution to unequal representation. This would legally set the ratio of female to male representation in government bodies.

It was through the practice of the quota principle for women's representation that the presence of a third of women was ensured in the Soviet period within the representative body of the USSR. After the quota system was abolished in post-Soviet Russia, the proportion of female representatives was reduced from 13.3% in 1993 to 10% in 2003.

Argentina uvela ženske kvote

ISKUSTVO LATINSKE AMERIKE

PIŠE: MARTINA TOPIĆ

Prošle je godine Cristina Fernández de Kirchner s izbornim rezultatom od 44,92 posto postala prvom ženom predsjednicom odabranom izravnim odabirom u povijesti Argentine. Argentina je zemlja u kojoj je još uvijek na snazi najrestriktivniji zakon o pobačaju, a od 1999. godine utvrđen i slavi se državni blagdan nerođenoga djeteta - 25. ožujka

Cristina Kirchner je supruga bivšeg predsjednika Néstora Kirchnera i bivša senatorica za okrug Buenos Aires. U listopadu 2007. na općim se izborima Cristina Kirchner natjecala kao predstavnica vladajuće stranke, koja je lijevo orijentirana sljednica Peronove stranke. Cristina Kirchner je druga žena u Latinskoj Americi odabrana za predsjednicu. Prvom je postala Čileanka Michelle Bachelet, koja je izbore osvojila prošle godine.

Odabir Cristine Kirchner za predsjednicu potvrdio je trend lijevo orijentiranih vlada, koje sve više dolaze na vlast na području Latinske Amerike. Nakon što je dobila izbore koji su nazivani referendumom o suprugovoj gospodarskoj politici, Cristina Kirchner obećala je nastaviti putem svojega supruga.

Slavna prethodnica Evite Perón

Cristina Kirchner rođena je sedam mjeseci nakon smrti Evite Perón i odrasla je u La Plati, gdje je za vrijeme studiranja na Pravnome fakultetu bila aktivistica u peronističkom pokretu. Zanimljivo je napomenuti da je Cristina Kirchner izabrana za senatoricu prije nego što je njezin suprug uopće započeo svoju političku karijeru.

Cristina Fernández de Kirchner nije prva žena koju je Argentina odabrala za predsjednicu. Prije nje bila je to Eva (Evita) Duarte de Perón, supruga predsjednika Juana Dominga Peróna, s tom razlikom što Eviti vojska nije dopustila upravljanje državom te nikada nije postala predsjednicom iako ju je cijela država obožavala.

Kada je Evita Perón umrla (u trideset i trećoj godini, nakon bolesti od karcinoma, op. a.), na radiju je objavljeno: "Naš duhovni vođa je mrtav!" Eva Duarte de Perón je izvanbračna kći kuharice. Prije nego što je upoznala pukovnika Peróna, bila pjevačica i radijska voditeljica. Kada je 1945. upoznala Peróna, mobilizirala je sve sindikate da ga podrže u izborima za predsjednika. Iduće dvije godine sudjelovala je u kampanji svojega supruga, u kojoj je dobila podršku upravo siromašnoga stanovništva. Kada je godinu dana poslije postala prvom damom, pretvorila se u vođu. Iako nikada nije bila na čelu države niti ijedne institucije, kako za vrijeme predsjednikovanja svojega supruga tako ni poslije, za-

Prosvjedi potpore 19-godišnjoj Romini Tajerini, silovanoj i osuđenoj na drakonsku kaznu zatvora.

pravo je bila neslužbena ministrica zdravstva i rada. Bila je velikodušna prema radnicima u zakonima o radničkim pravima koja je progurala, a radnička klasa joj je odgovorila bespogovornom podrškom. Nakon što je progurala poreze na dobitke od lutrije te uvela porez na dobitak, stekla je brojne neprijatelje među bogatim elitama. Ta je sredstva iskoristila za izgradnju bolnica, škola, sirotišta, staračkih domova i drugih socijalnih institucija. Evita je odgovorna što su žene dobile pravo glasa te je 1949. pokrenula Peronističku feminističku stranku. Uvela je i obvezno vjersko obrazovanje u svim argentinskim školama. Iako je njezin život bio kratak, učinila je mnogo na pomoći najugroženijima. Zbog toga je cijela zemlja i dandanas slavi.

Najrestriktivniji zakon o pobačajima

Gledajući s aspekta primjera Evite i sada Cristine Fernández de Kirchner te Michelle Bachelet, čileanske predsjednice odabrane prošle godine, Argentina i Latinska Amerika čine se uistinu naprednim demokracijama s razvijenim pravima žena. No kada se prava žena počnu analizirati, onda se vidi da to i nije tako. Naime, Latinska Amerika dom je nekima od najrestriktivnijih zakona o pobačaju na svijetu. U većini zemalja pobačaj je dopušten samo u slučajevima kada je to potrebno kako bi se spasio trudničin život te u nekim usko medicinski definiranim situacijama. Čak i kada pobačaj nije kažnjiv zakonom, žene često imaju ograničene mogućnosti s obzirom na nedostatak regulative i političke volje. Zbog tako rigorozne regulative o pobačaju samo dolazi do veće smrtnosti s obzirom na to da žene pribjegavaju nesigurnim ilegalnim pobačajima te s obzirom da se često događa da liječnici krivo procijene kako majčin život nije u opasnosti. To se najčešće događa zbog kazni liječnicima za izvođenje pobačaja te se mnogi boje učiniti ga. Mnoge nevladine organizacije oduvijek se bune protiv takvih kršenja prava žena, no prave političke volje za rješavanje ovoga pitanja još nema.

Romina Tejerina - argentinski simbol nasilja nad ženama

Argentinski simbol nasilja nad ženama je devetnaestogodišnja Romina Tejerina, koja je zatrudnjela nakon silovanja, a nije joj odobreno pravo na pobačaj. Ona je kriomice rodila dijete te ga potom i ubila. Dobila je kaznu zatvora od četrnaest godina. Mnoge žene iz svih krajeva Argentine demonstrirale su protiv kazne, pozivajući se na slučajeve muškaraca koji su ubili žene i za to su oslobođeni krivnje ili su dobili nekoliko godina zatvora. Romina Tejerina izjavila je: "Muškarac kojemu je suđeno u isto vrijeme kad i meni ubio je ženu s deset hitaca i dobio četiri godine. Zašto? Zato što se muškarcu dopušta da se brani napadom ljubomore ili pak time da ga supruga dovodi do ludila. Žena mora ispunjavati društvom nametnutu ulogu i biti supruga i majka, a ako ne želi, može je se ubiti, silovati, čak i nametnuti da rodi dijete premda je ono plod silovanja." Rominino zatvaranje izazvalo je još veći angažman organizacija za prava žena, koje tvrde: "Da je Romina imala pristup pobačaju, danas ne bi bila u zatvoru." Romina je simbol borbe protiv nasilja nad ženama s obzirom na to da je nad njom prvo izvršeno seksualno nasilje, a potom joj nije dopušten pobačaj. Treće je i zatorska kazna. Njezin silovatelj pušten je na slobodu nakon tri dana u pritvoru iako je silovanje utvrđeno te se osim toga pojavljivao na televiziji izjavljujući kako je želio priznati djevojčicu i biti joj ocem! Nitko ga nije osudio za silovanje čak ni na moralnoj i/ili društvenoj osnovi.

Blagdan nerođenog djeteta - 25. ožujka

U Argentini je na snazi zakon prema napucima Rimokatoličke crkve te Ustav koji priznaje pravo djeteta na život od zaeća unatoč medicinskim nalazima, koji jasno tvrde da to nije tako. Godine 1999. predsjedničkim je dekretom čak utvrđen i državni blagdan nerođenoga djeteta, koji se slavi 25. ožujka. Legislativa pobačaja na snazi je od 1921., i određuje da se liječnici koji izvode pobačaje kažnjavaju s deset do petnaest godina zatvora, a žene s četiri. Informacije o kontracepciji i sterilizaciji bile su zabranjene dekretom iz 1974. Taj se dekret odnosio samo na javne zdravstvene ustanove, no ne i na privatne. Tako su siromašne žene ostajale uskraćene za kontracepcijska sredstva. Taj je dekret izmijenjen tek 1987. Godine 1995. Ustav je promijenjen te prepoznaje pravo zaštite ljudskoga života s prihvaćenim iznimkama. To znači da pobačaj u nekim slučajevima automatski ne povlači i posljedice. No moguće je da ustavne promjene neće moći otkazati očekivanja drugih legislativa u svezi s nerođenim djetetom. Novi Ustav sada također prepoznaje temeljno pravo osobe na vlastiti život te zabranjuje mogućnost zrtvovanja jedne osobe za drugu. Alarmanantna je činjenica da nema zakonodavstva koje štiti žene od nasilja u obitelji te nasilja općenito, a nema ni prave pomoći ženama žrtvama nasilja nakon što se (nekažnjeno) nasilje i dogodi. Godine 2006. postojale su određene tendencije da se smanje te restrikcije, koje su nazvane ograničavanjem prava žena do granica izdržljivosti. Smjernice su dolazile čak i od Ujedinjenih naroda i drugih organizacija, no do danas nema pomaka, unatoč činjenici da je relativno visok postotak žena u politici te da u Argentini djeluje znatan broj organizacija za prava žena.

Ženske kvote u izbornim zakonima

Godine 1991., samo osam godina nakon izlaska iz vojne diktature, Argentina je bila prva država Latinske Amerike koja je uvela zakonske ženske kvote za donji dom parlamenta. Prema tome zakonu svaka treća osoba ponuđena u odabiru kandidata na izborima za donji dom parlamenta (sustav biranja putem ubacivanja u kandidatovu kutiju, op. a.) mora biti žena. Sličan je zakon donesen i za senat 2001. No na argentinskim izborima za guvernere održanima u 23 teritorijalne provincije (s obzirom na to da se uvijek jedna trećina bira svake dvije godine) u rujnu ove godine samo je jedna provincija za guvernera odabrala ženu (María Fabiana Ríos u provinciji Tierra del Fuego, op. a.). Mnoge zemlje Latinske Amerike slijedile su argentinski primjer u legislativi za donji dom parlamenta. U Ekvadoru postotak žena u zakonodavnim tijelima vlasti narastao je na 25% s 15% koliko je iznosio na izborima 2006. U Hondurasu broj je narastao za 23% u odnosu na samo 5,5% nakon izbora 2005. Devet od 22 člana čileanskoga kabineta su žene. Osim toga, žene zarađuju manje od muškaraca (10,2%) i ima ih više na neprijavljenim poslovima te među nezaposlenima ili među onima koji rade pola radnoga vremena. Na sve to političarke šute. Prema podacima iz 2000. Argentina je tada imala 37,03 milijuna stanovnika, a od toga je 33,17 milijuna živjelo u urbanim predjelima, dok je samo 3,86 milijuna živjelo u ruralnim. Takva je situacija u svim zemljama Mercosura (Brazil, Argentina, Urugvaj i Paragvaj), za razliku od država koje nisu članice i gdje je situacija obrnuta. Dakle, ne može se za kršenje prava žena u Argentini i zemljama Mercosura kriviti ruralni mentalitet stanovništva kad je ono većinski urbano. Situacija je, čini se, dosta proturječna. S jedne strane postoje legislative koje jamče zastupljenost žena u politici. No s druge pak strane, pobačaj je striktno zabranjen, a nema gotovo

nikakve regulative koja bi žene štitila od nasilja muškaraca. Čini se, dakle, da se žene koje se bave politikom očito ne žele posvetiti rješavanju ovoga problema. Pravo je pitanje zašto. Jedan razlog može biti i činjenica da u Argentini ima više muškaraca nego žena te se s obzirom na položaj žena u obitelji, pa i životu, političarke možda brinu da, nakon što se otvoreno zauzmu za rješavanje ovoga pitanja, više neće dobiti izbore. Drugi razlog može biti činjenica da žene koje se bave politikom, baš kao i Evita Perón, zapravo smatraju kako je trenutna situacija dobra. Treće može biti da žene političarke pokušavaju nešto promijeniti, no budući da ih je još uvijek malo, a šef države je na mjestu predsjednika, do sada nije bilo moguće nešto konkretno učiniti. U tom smislu obećava izjava Cristine Fernández de Kirchner, koja je nakon objave izborne pobjede izjavila kako zbog te pobjede osjeća golemu odgovornost ne samo prema državi koju će voditi nego i prema svojem spolu.

Foto: Reuters

Predsjednička kandidatkinja Elisa Carrio, drugoplasirana na posljednjim predsjedničkim izborima u Argentini.

Foto: Reuters

Cristina Kirchner, prva žena predsjednica Argentine.

SUMMARY

In 2007, Cristina Fernández de Kirchner became the first woman President in history to be elected in Argentina. At the elections, she received 44.92% of the votes, eliminating the other candidates by the end of the first round. Cristina Kirchner, whose husband is the former President Néstor Kirchner, is a former Senator for the Province of Buenos Aires. At the general elections in October, Cristina Kirchner stood as member of the governing party, which leans to the left and follows the legacy of Perón. Cristina Kirchner is the second woman in Latin America to be elected as President. The first was Michelle Bachelet in Chile, who won the elections last year. In 1991, after only eight years since the end of the military dictatorship, Argentina was the first Latin American country to introduce a legal quota for women in its lower house. According to this law, every third person standing as a candidate in elections for the Chamber of Deputies (ballot system - author's note) must be a woman. In 2001, a similar law was introduced for the Senate. Nevertheless, in the governors' elections in Argentina held in 23 territorial provinces in September 2007 (one third of the governors are always chosen every two years), only one province elected a woman (María Fabiana Ríos in the Province of Tierra del Fuego - author's note).

A large number of countries in Latin America have followed the Argentinean example. In Ecuador, the percentage of women in legislative bodies climbed to 25% from 15% in 2006. In Honduras, the number grew by 23% compared to only 5.5% after the elections in 2005. Nine of the 22 members of the Chilean cabinet are women. The situation seems rather contradictory. On the one hand, there are laws that guarantee the presence of women in politics, but on the other hand, abortion is strictly forbidden, and there are almost no regulations that protect women from male violence.

Hoće li novi izborni sustav pokrenuti inflaciju izvanrednih izbora na lokalnoj razini?

LOKALNI IZBORI PREMA NOVOME IZBORNOM SUSTAVU

PIŠE: DRAGAN ZELIĆ,
GONG

Na sljedećim lokalnim izborima u svibnju 2009. godine birači će prvi put u Republici Hrvatskoj izravno birati načelnike općina, gradonačelnike i župane. Dosad su ih birala predstavnička tijela, tj. gradska i općinska vijeća te županijske skupštine. Jesu li zakonske izmjene do kraja dorečene?

Neposrednim izborima načelnika, gradonačelnika i župana osigurava se izravna odgovornost čelnika izvršne vlasti pred građanima, a birači bi trebali izravno birati osobu koja će biti menadžer njihove općine, grada i županije, tj. koja će na najbolji način voditi njihovu sredinu.

Što donosi novi izborni sustav?

Općinski načelnik, gradonačelnik, župan i gradonačelnik Grada Zagreba biraju se većinom glasova svih birača koji su glasovali u nekoj općini, gradu ili županiji. Izabran je kandidat koji na izborima dobije više od 50 % glasova birača koji su izašli na izbore u prvome izbornom krugu. Ako nijedan kandidat ne dobije većinu glasova, održat će se ponovljeni izbori, tj. drugi krug izbora, četrnaestog dana nakon dana održavanja prvoga kruga. U drugom krugu izbora sudjeluju dva kandidata s najviše glasova iz prvoga kruga, a izabran je kandidat koji dobije veći broj glasova birača koji su izašli na izbore.

Ukida se poglavarstvo, a uvode dva zamjenika

Izmjenama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi ukida se dosadašnja institucija poglavarstva, a uvode se dva zamjenika župana, gradonačelnika i načelnika. U onim jedinicama u kojima pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkom tijelu jedinice može biti ukupno do 3 zamjenika, pri čemu jedan od zamjenika mora biti pripadnik nacionalne manjine. Načelnici, gradonačelnici, župani i njihovi zamjenici mogu se i razriješiti, a prijedlog za raspisivanje referenduma o njihovu razrješenju može podnijeti najmanje jedna trećina članova predstavničkog tijela, ali i 20% birača upisanih u birački popis županije, grada ili općine. S obzirom na to da evidencije prebivališta, pa tako i popisi birača, nisu u potpunosti sređeni (u mnogim mjestima građani imaju prijavljeno prebivalište, a da ondje zapravo ne žive), za raspisivanje referenduma realno je potreban i veći broj potpisa.

To će otežati inicijativu za pokretanje pitanja o razrješenju načelnika, gradonačelnika i župana te donošenje odluke na referendumu, jer je potrebna većina od ukupnog broja upisanih birača. S obzirom na to da neposredan izbor podrazumijeva suradnju neposredno izabраниh načelnika, gradonačelnika i župana s vijećem ili skupštinom, u kojoj većinu mo-

že imati i druga politička opcija, u javnosti se često postavlja pitanje funkcioniranja takva modela u praksi, pogotovo jer će se model primjenjivati prvi put.

Nejasno tko donosi lokalni proračun

Ostaje nejasno što će se dogoditi u slučaju neslaganja načelnika, gradonačelnika ili župana s predstavničkim tijelom pri donošenju proračuna koji se predstavničkom tijelu predlaže. Tko snosi odgovornost ako rad lokalne jedinice zbog nedonošenja proračuna bude blokiran? Hoće li kriza vlasti paralizirati rad jedinica, dovesti u pitanje njihovo normalno funkcioniranje te uzrokovati inflaciju izvanrednih izbora na lokalnoj razini?

Manjkav pravni okvir za financiranje izbora

Pravni okvir za lokalne izbore ne regulira primjereno financiranje izbornih kampanja. Financiranje izborne kampanje za izbore za predstavnička tijela nije regulirano, a za izravan izbor postoji manjkava regulacija. Kako bi se primjereno regulirala pitanja vezana za izbornu kampanju i prikupljanje novca koji će se utrošiti u tu svrhu, najvažnije je da postoji poseban račun isključivo za financiranje izborne kampanje, što je i smjernica Venecijanske komisije Vijeća Europe. Na taj bi se račun smjela uplatiti samo sredstva namijenjena za izbornu kampanju, odnosno ta bi se sredstva smjela trošiti isključivo za potrebe izborne kampanje, neovisno o tome jesu li troškovi nastali prije Zakonom određenog roka trajanja kampanje ili nakon njega. Troškovi izborne kampanje trebaju biti ograničeni gornjim dopuštenim iznosom, sukladno situaciji u pojedinoj državi i broju glasova koji su u optjecaju, radi osiguranja jednakih mogućnosti različitim političkim snagama. U Hrvatskoj je potrebno dodatno zabraniti donacije trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u kojima država, županija, grad ili općina imaju 25 % vlasničkog udjela. Sada je to zabranjeno ako imaju 50 % udjela. Također je potrebno zabraniti prikazivanje lokalnih podružnica političkih stranaka kao donatora te prikazivanje političkih stranaka kao donatora kandidatima.

Mediji zagušeni porukama, a ne programima

Lokalna sredstva javnog informiranja dužna su svim kandidatima koji sudjeluju na izborima omogućiti iznošenje i obrazlaganje izbornih programa te nesmetanu izbornu promidžbu pod jednakim uvjetima. Zbog velika broja kandidata moglo bi se dogoditi da birači budu zagušeni porukama iz izborne kampanje, a pritom ostanu uskraćeni za informacije o programima kandidata. Također, potrebno je detaljnije propisati i uskladiti obveze javnih medija na lokalnoj i državnoj razini te onih koji su većinski u privatnom vlasništvu. Pojedini će mediji donositi svoja interna pravila vezana uz praćenje izborne kampanje, koja bi trebala pratiti i analizirati. Nije detaljnije propisano koje su točno obveze lokalnih medija, uz razdvajanje medija u potpunome ili većinskom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te HRT-a od privatnih lokalnih medija, koji bi trebali imati slobodniju uređivačku politiku.

Zaključno

Nedovoljno precizan pravni okvir za provođenje izbora za predstavnička tijela i za izravan izbor načelnika, gradonačelnika i župana te nedovoljno regulirana pitanja odnosa izvršne vlasti i predstavničkog tijela dovest će do niza nejasnoća i teškoća u provođenju zakona na terenu. Sva otvorena pitanja koja proizlaze iz takva nedovoljno jasnoga pravnog okvira zakonodavac bi trebao imati na umu i uz stručnu raspravu pristupiti unaprjeđenjima zakona kako bi se izbjegli mogući problemi u njegovoj primjeni. Sve bi izmjene trebale biti u skladu sa sadržajem Izvještaja i preporuka za unaprjeđenje izbornog procesa koje su, uz sudjelovanje Središnjega državnog ureda za upravu, institucije što provode izbore formulirale nakon seminara u Opatiji 2008. godine.

Potrebno je ujedno uz potporu struke te na osnovi dosadašnjih iskustava pristupiti poboljšanju pravnog okvira rada lokalne i područne (regionalne) samouprave kako se ne bi dogodile krize u radu općina, gradova i županija nakon izbora u svibnju 2009. godine.

Udruge izvješćuju s međunarodnih skupova

PIŠE: ANDREJA
KOSTELIĆ MARTIĆ, MR. SC.
MILANO

Poštenjaci najčešće žrtve zlostavljanja na radu

1. MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O MOBINGU

Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobinga organizirala je 1. međunarodnu konferenciju o mobingu održanu u Zagrebu od 5. do 7. prosinca 2007., u hotelu Dubrovnik. Financijskom potporom Nacionalne zaklade na skupu je sudjelovala i izlagala mr. sc. Andreja Kostelić Martić psihologinja i stručnjakinja za to područje iz Milana, koja je ujedno i autorica prve knjige na hrvatskom jeziku o mobingu.¹

¹. A. Kostelić-Martić, Mobing: psihičko maltretiranje na radnom mjestu, Školska knjiga, 2005.

Domaći i strani stručnjaci iz područja prava, psihologije, medicine i socijalne psihologije ističu činjenicu kako mobing nije problem pojedinca, jednog zaposlenika – žrtve, nego i njegove obitelji, poslodavca, društva, države. Poslodavci su počeli shvaćati da mobing stvara velike troškove kako tvrtki tako i društvu. Konkurencija na tržištu, globalizacija, organizacijske promjene, ekonomska kriza, doveli su do porasta mobinga. Psihička maltretiranja postala su uočljivija nego ikad prije. Poslodavci su prisiljeni analizirati svaki problem koji ima negativne posljedice na produktivnost i troškove proizvodnje. Zbog toga nastaje nova kultura rada u kojoj radnici imaju veliku vrijednost i prava pa su potaknuta mnoga istraživanja toga fenomena sa željom da ga se što bolje upozna i prepozna te da se odrede njegova obilježja. U nastajanju spomenute kulture rada važno je reći i da pravna podrška još uvijek nije dorečena, a dokazni postupci o psihickom zlostavljanju i dalje su neizvjesni i teški. Konferencijom o mobingu željela se naglasiti upravo potreba za pronalaženjem rješenja koja će rezultirati razvojem društva i gospodarstva na načelima društvene odgovornosti.

Trinaest milijuna radnika u EU-u meta mobinga

Čak trinaest milijuna radnika u zemljama članicama Europske unije bilo je meta mobinga, odnosno nasilja na radnom mjestu. Tri milijuna radnika trpjelo je na poslu fizičko nasilje, a njih šest milijuna imalo je fizičke obračune s kolegama izvan radnog mjesta. Tri milijuna radnika u EU-u bilo je meta seksualnog zlostavljanja na poslu. U Njemačkoj jedan radnik koji je bio izvrgnut mobingu tvrtku stoji između 25 i 75 tisuća eura godišnje zbog gubitaka uzrokovanih izbjavanjem s posla zbog bolovanja, smanjenja radnog učinka i zbog pogrešaka u radu. Statistički podaci pokazuju da pedeset posto radnika izvrgnutih nasilju ide na bolovanje šest tjedana godišnje, 31% od 1,5

mjeseci do 3 mjeseca, a 11% ostaje kod kuće na bolovanju više od tri mjeseca godišnje. U Finskoj je 15% radnika izloženo moralnom maltretiranju na poslu, u Velikoj Britaniji i Nizozemskoj 14%, u Švedskoj 12%, u Belgiji 11%, u Francuskoj i Irskoj 10%, u Danskoj 8%, u Njemačkoj i Luksemburgu 7%, u Austriji 6%, u Španjolskoj i Grčkoj 5%, a u Italiji i Portugalu 4% radnika.

Povišen ton u Švedskoj - mobing

Razlike u postocima između europskih zemalja određuju i kulturne razlike u toleranciji na psihološka maltretiranja, ali vjerojatno i informiranost radnika. Na primjer, u Švedskoj je svakodnevno ponašanje pretpostavljenog koji zadaje zadatak radniku povišenim tonom i na autoritativan način ocijenjeno neprihvatljivim i često je klasificirano kao mobing. Drugačija je situacija u, primjerice, mediteranskim zemljama gdje po povijesno-kulturnoj tradiciji u radnim odnosima opisano ponašanje ostaje neprimijećeno, odnosno biva tolerirano. S druge strane, na Balkanu se povišeni ton i autoritativan način izdavanja zadataka smatraju gotovo općeprihvatljivim. Može se pretpostaviti da su razmjeri pojave zlostavljanja na poslu i širi nego što ih je zahvatilo provedeno istraživanje. Naime, nedavno istraživanje provedeno u Italiji pokazuje da je postotak radnika izvrgnutih mobingu u bankarstvu oko 18%. I istraživanja provedena u SAD-u navode podatak prema kojem je svaki četvrti radnik izvrgnut mobingu.

Mobing - kazneno djelo

Moralno maltretiranje već je zakonski kažnjivo u mnogim europskim državama, a najbolje zakone nalazimo u Švedskoj, Norveškoj, Francuskoj, Švicarskoj. "Mober" (onaj koji maltretira) je kazneno je odgovoran, a žrtva može zatraži-

ti odštetu za nanесenu joj "biološku štetu". Prvi znanstvenik koji je počeo istraživati taj fenomen bio je njemački psiholog Heinz Leymann. On je i prvi upotrijebio naziv mobing za određena ponašanja na radnom mjestu, odredio njegove karakteristike, posljedice na zdravlje, a osnovao je i kliniku za pomoć žrtvama. Prema Leymannu "mobing ili psihološki teror u poslovnom se životu odnosi na neprijateljsku i neetičnu komunikaciju koja je na sustava način od jednoga ili više pojedinaca usmjerena uglavnom prema jednoj osobi, koja je zbog mobinga stavljena u poziciju u kojoj je bespomoćna i u nemogućnosti da se obrani i u njoj je držana s pomoću stalnih maltretirajućih aktivnosti. One se odvijaju s visokom učestalošću (najmanje jedanput tjedno) i u duljem razdoblju (najmanje šest mjeseci). Zbog visoke učestalosti i dugog trajanja neprijateljskog ponašanja to maltretiranje dovodi do značajne mentalne, psihosomatske i socijalne patnje".

Vrste i podvrste mobinga

Aktivnosti kojima se radnik zlostavlja mogu se podijeliti na nekoliko podvrsta. Prvi su napadi na mogućnost adekvatnog komuniciranja, gdje nadređeni i/ili kolege ograničavaju mogućnost izražavanja žrtve; žrtva se prekida u razgovoru; odbijaju se neverbalni kontakti sa žrtvom (izbjegavaju se pogledi, ne primjećuju se znakovi, npr. dizanje ruke itd.). Drugi su napadi na mogućnost održavanja socijalnih odnosa. Žrtva se stalno izolira, nitko joj se ne obraća, svi se ponašaju kao da ne postoji, premještena je u ured daleko od kolega, ne poziva se na zajedničke sastanke, neformalna druženja kolega i slično. S obzirom na smjer akcija mobing dijelimo na okomiti i vodoravni. Oko-

miti se mobing odnosi na situacije u kojima pretpostavljeni zlostavlja jednog podređenog radnika ili jednog po jednog radnika dok ne uništi cijelu skupinu, ali zabilježeni su i slučajevi kad jedna skupina radnika (podređenih) zlostavlja jednog pretpostavljenog. Vodoravni mobing se javlja između radnika koji su u jednakom položaju u hijerarhijskoj organizaciji. Osjećaj ugroženosti, ljubomora i zavist mogu potaknuti želju da se eliminira neki kolega, pogotovo ako postoji uvjerenje da njegova eliminacija vodi napretku u karijeri. Cijela skupina radnika zbog unutarnjih problema, napetosti i ljubomore može izabrati jednog radnika "žrtvenog jarca" na kojem će dokazati da su snažniji i sposobniji.

Najčešće žrtve su "poštenjaci"

Prema istraživanjima, karakteristične žrtve mobinga su "poštenjaci" odnosno osobe koje su uočile i prijavile nepravilnosti u radu, tjelesni invalidi, mlade osobe tek zaposlene i starije osobe pred mirovinom, osobe koje traže više samostalnosti u radu ili bolje uvjete rada, osobe koje nakon godina besprijekornog rada traže priznavanje radnog položaja i povećanje plaće te višak radne snage. To su također i pripadnici manjinskih skupina, različite vjeroispovijedi, etničkog podrijetla, spola, vrlo kreativne ili nekad ekscentrične osobe. U Hrvatskoj je pojam mobing uveden 2000. godine na 8. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Zagrebu. U nas još uvijek ne postoji zakon o mobingu, ali postoji, kao i u drugim europskim državama, nekoliko dobro definiranih članaka različitih zakona na koje se žrtva mobinga može pozvati pri traženju odštete za narušeno psihofizičko zdravlje.

Italija: Odšteta 300.000 eura

Rekordna odšteta od 300.000 eura za dozivljeni mobing dodijeljena je novinarki talijanske izdavačke kuće Mondadori. Ona je za tu kuću radila od 1980. godine, putovala je po cijelom svijetu i slala zapažene članke i intervjue. Problemi s novim urednikom počeli su 1995. Kada joj se čaša prelila, podigla je tužbu protiv Mondadorija za psihološko maltretiranje na poslu i dobila ovu zasad rekordnu odštetu.

Pojmovnik civilnoga društva

46

PIŠE: BERTO ŠALAJ,
FAKULTET POLITIČKIH ZNANOSTI,
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

Građanstvo

AKTIVNO GRAĐANSTVO
ZNAČI AUTENTIČNO UŽIVANJE
FORMALNIH PRAVA

Demokratsko načelo pretpostavlja da svaki pojedinac potencijalno zahvaćen nekom kolektivnom odlukom treba imati jednaku mogućnost da utječe na tu odluku. Da bi to načelo bilo djelotvorno, pojedinci moraju imati prava da sudjeluju u kolektivnom donošenju odluka, to jest moraju biti pripadnici demosa. No osim tih prava pojedinci moraju imati i mogućnosti i sposobnosti da donose autonomne odluke o pojedinim pitanjima, to jest moraju postojati uvjeti i sposobnosti za prakticiranje aktivnoga građanstva. Formalno postojanje određenih prava, premda nipošto nije nevažno, zapravo malo vrijedi ako izostaje njihovo autentično uživanje.

Pojam građanstva evoluirao je u svojim sadržajima i značenjima tijekom socijalne i političke povijesti, a i danas obuhvaća različita značenja. U najopćenitijem smislu građanin je čovjek s određenim pravima i obvezama u okviru određene političke zajednice. U posljednja dva desetljeća u okviru društvenih znanosti, a posebice u okviru političke znanosti, intenzivira se rasprava o pojmu građanstva.

Obnova znanstvenoga, ali i političkog interesa za građanstvo posljedica je nekih negativnih društvenih i političkih tendencija s kojima se suočavaju suvremene demokracije, kao što su, primjerice, jačanje socijalnog egoizma, erodiranje osjećaja solidarnosti i zajedništva, sve niže razine političke participacije građana itd. Što nam o pojmu građanstva govori suvremena politološka literatura?

Polazišna točka pojma građanstva u studiji Thomasa Marshalla

Većina suvremenih radova i rasprava o građanstvu za svoju polazišnu točku uzima studiju Thomasa Marshalla *Class, Citizenship and Social Development*, izvorno objavljenu 1950. Marshall građanstvo promatra kao jedan univerzalni status usmjeren na one koji su punopravni članovi zajednice, to jest svi oni koji posjeduju takav status jednaki su s obzirom na prava i obveze s kojima je taj status povezan.

Marshallova teorija građanstva može se okarakterizirati kao evolucionistička, jer on smatra da su se prava građana vezana uz status građanstva postupno širila, to jest građani su ih postupno stjecali. U 18. stoljeću "osvojena" su civilna prava, odnosno prava koja su nužna za uživanje individualnih sloboda (sloboda osobe, sloboda mišljenja, sloboda uvjerenja, pravo na vlasništvo, pravo na zaključivanje ugovora itd.).

Tijekom 19. stoljeća u status građanstva inkorporirana su politička prava koja omogućuju participaciju građana u vršenju političke vlasti, i to bilo kao članova političkog tijela koje je nositelj političke vlasti, bilo kao birača koji odlučuju o sastavu toga političkog tijela. Prema Marshallovoj shemi društveni razvoj u 20. stoljeću doveo je do postupnog uključivanja socijalnih prava u status građanstva, pri čemu on pod tim razumijeva pravo da se sudjeluje u socijalnom naslijeđu društva kojeg je pojedinac pripadnik te da se živi u skladu sa standardima koji su dominantni u okviru toga društva.

Marshall smatra da je načelo građanstva u potpunosti razvijeno tek kada sadrži cjelinu civilnih, političkih i socijalnih prava. Na temelju tih triju elemenata Marshall govori o civilnom, političkom i socijalnom građanstvu.

Tri tipa građanstva: civilno, političko i socijalno građanstvo

Marshallova teorija građanstva poslužit će kao temelj raspravama koje su, kao rezultat obnovljenog interesa za građanstvo, pokrenute početkom 1990-ih godina. Iako će njegova teorija biti izložena i nekim kritikama, jedan dio te teorije - teza o višedimenzionalnosti građanstva - bit će gotovo konsenzualno prihvaćen. Tako Orit Ichilov o pojmu građanstva navodi: "Građanstvo je kompleksan i višedimenzionalan pojam. Ono se sastoji od pravnih, kulturnih, socijalnih i političkih elemenata."

Ruud Veldhuis (1997.) smatra da se građanstvo sastoji od četiri dimenzije: političke, kulturne, socijalne i ekonomske. Zanimljiv model građanstva nalazimo u radu Dereka Heatera (2004.), koji drži da pri raspravama o građanstvu treba voditi računa o pet elemenata koji su sastavni dijelovi toga pojma, a to su pravni status, civilno, političko i socijalno građanstvo te građanske vrline. Takvo Heaterovo određenje zanimljivo je jer, osim triju dimenzija građanstva koje je uočio već Marshall, Heater aktualizira i pravni status i građanske vrline kao temeljne odrednice pojma građanstva. Poimanje građanstva kao primarno pravnog statusa te poimanje građanstva kao uloge koja se temelji na građanskim vrlinama dva su u suvremenoj literaturi najčešća shvaćanja građanstva.

Od Aristotelova zoon politikon do pravnoga statusa građanstva

John Pocock (1995.) smatra da to razlikovanje i različito razumijevanje ima svoj izvor u različitostima grčkoga i rimskoga shvaćanja građanstva. Grčko razumijevanje građanstva Pocock iščitava preko Aristotelova djela *Politika*. Prema Aristotelu čovjek je zoon politikon, stvorenje od prirode stvoreno da živi političkim životom. Sudjelovanjem u političkom životu čovjek stječe svoju ljudskost. Iz toga slijedi stav da, ako odbijamo pristup u proces oblikovanja našega života, tada zapravo negiramo samu svoju ljudskost. Čovjekova osobnost ovisi o njegovoj emancipaciji od svijeta stvari i ulasku u svijet politike. Građanstvo je u takvom razumijevanju politička uloga.

Pocock smatra da se s razvojem rimskoga prava javlja i jedno drukčije razumijevanje građanstva. Rimljani su smatrali da se ljudska interakcija primarno odvija putem stvari koje ljudi posjeduju. Stvari su mediji kroz koje ljudi formiraju, reguliraju i artikuliraju međusobne odnose. Tako su ljudi od primarno političkih bića postali primarno vlasnici i posjednici stvari. Tu se od čovjeka kao primarno političkoga bića pomičemo k čovjeku kao primarno pravnom biću, koje postoji u svijetu osoba, djelovanja i stvari koje su regulirane zakonom. Riječ građanin zado-

biva jedno novo značenje, o čemu Pocock piše: "Građanstvo je tako postalo pravni status koji je sa sobom nosio prava na određene stvari." Tako je pojam građanstva postao neka vrst kontingentnog realiteta, kategorija statusa u svijetu osoba, djelovanja i stvari. Pojam građanstva počeo se koristiti kako bi se označio pravni status koji nije isti s političkim statusom i koji će s vremenom modificirati sam pojam političkoga.

Pocock drži da se na pojednostavljeni način povijest pojma građanstva i njegova različitog razumijevanja može u zapadnom političkom mišljenju predstaviti kao dijalog između grčkoga i rimskoga modela, to jest između osoba koje su u interakciji s drugim osobama i osoba koje s drugim osobama komuniciraju putem stvari.

Danas status građanstva imaju svi pripadnici neke zajednice

Tradicija rimskoga prava nama je posredovana preko filozofije klasičnog liberalizma, prema kojoj građanstvo znači status na temelju kojeg posjedujemo prava, a jedno od tih prava je pravo na zaštitu naših prava koje nam jamči država. Taj pravni status reguliran je nacionalnim zakonodavstvima i ustavima pojedinih država, u kojima su pobrojana prava građana, ali je također reguliran i nekim međunarodnim dokumentima.

Danas nam se to postojanje pravnog statusa građanstva za gotovo sve pripadnike neke zajednice čini samorazumljivim, no treba napomenuti kako zadobivanje toga statusa nije teklo glatko i kako su civilna, politička i socijalna prava pojedine društvene grupe stjecale postupno. Iz povijesti nam je poznata rasna, etnička i klasna diskriminacija, a vremenski možda najbliži primjer jest položaj žena.

U nekim europskim državama koje bismo danas proglasili uzorima demokracije, kao što je, primjerice, Švicarska, žene nisu imale pravo glasa sve do druge polovice 20. stoljeća. Danas se može reći kako je to širenje prava doseglo, u kvantitativnom smislu, svoj maksimum, pa tako u demokratskim državama gotovo svi pripadnici neke zajednice posjeduju status građanstva.

Širenje statusa građanstva predstavlja važno demokratsko postignuće

Širenje prava, odnosno širenje statusa građanstva, na sve veći broj pripadnika političke zajednice sasvim sigurno predstavlja značajno pozitivno postignuće, no pritom se iz vida ne smije ispustiti aktualna praksa, to jest ne smijemo postati slijepi za praktičnu nemogućnost ostva-

rivanja nekih od tih prava. Drugim riječima, ne smijemo propustiti zapitati se: u kojoj mjeri uz ta prava postoji i njihovo prakticiranje, to jest u kojoj mjeri postoji aktivno građanstvo koje je preduvjet da pojedinci putem demokratskoga političkog procesa sudjeluju u upravljanju svojim životima?

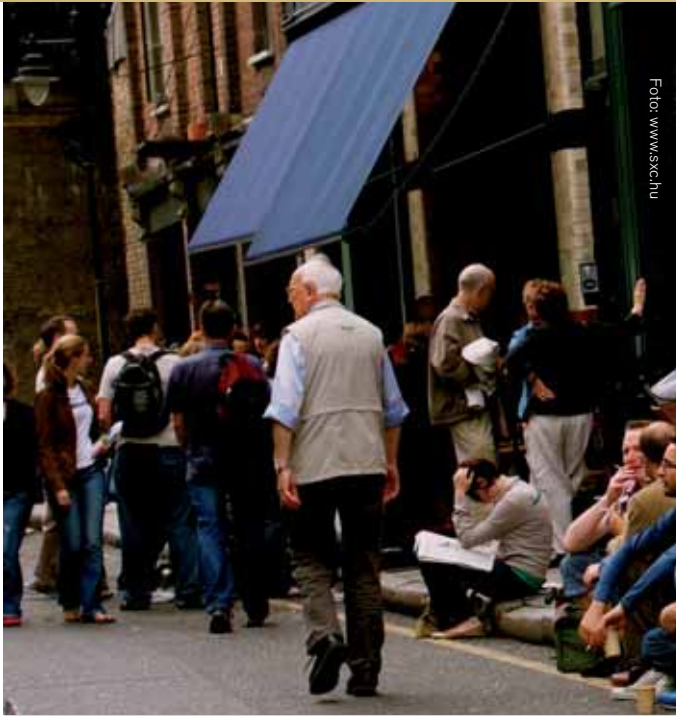
Upravo uz to praktično korištenje dodijeljenih prava vezano je drugo spomenuto suvremeno razumijevanje pojma građanstva: građanstva kao uloge. Poimanje građanstva kao uloge povezano je s tradicijom antičke Grčke, gdje se građanstvo shvaćalo kao politička uloga koja se ne temelji na određenom teritoriju ni na pripadnosti određenom etnicitetu, nego na aktivnoj participaciji i sudjelovanju u političkom životu zajednice. Tu je naglašena politička dimenzija građanstva, a do današnjih dana je takvo razumijevanje posredovano preko republikanskih teorija.

Takvo razumijevanje građanstva proizlazi iz shvaćanja da puko dodjeljivanje prava nije dovoljno, nego je pitanje koje treba postaviti ono o mogućnostima korištenja i ozbiljenja tih prava, pa se tako može reći da ono po čemu se u suvremenim demokracijama građani razlikuju od podanika nije posjedovanje prava - jer gotovo svi punoljetni posjeduju prava - nego je ova razlika u mogućnostima i spremnosti da se uključimo u procese kritičkoga propitivanja političke vlasti i u raspravu o javnim problemima.

Aktivno građanstvo se mora prakticirati

Razumijevanjem građanstva kao uloge ni u kojem slučaju se ne tvrdi da je pitanje formalnih prava nevažno, jer kodificiranje tih prava predstavlja nuždan preduvjet za aktivno građanstvo i promatranje građanstva kao uloge, nego se želi naglasiti kako se naše razumijevanje građanstva često svodi na promatranje građanstva kao statusa, što za raspravu o aktivnom građanstvu i razvoju demokracije nije dovoljno.

Demokratsko načelo pretpostavlja da svaki pojedinac potencijalno zahvaćen nekom kolektivnom odlukom treba imati jednaku mogućnost da utječe na tu odluku. Da bi to načelo bilo djelotvorno, pojedinci moraju imati prava da sudjeluju u kolektivnom donošenju odluka, to jest moraju biti pripadnici demosa. No osim tih prava pojedinci moraju imati i mogućnosti i sposobnosti da donose autonomne odluke o pojedinim pitanjima, to jest moraju postojati uvjeti i sposobnosti za prakticiranje aktivnoga građanstva. Formalno postojanje određenih prava, prema nipošto nije nevažno, zapravo malo vrijedi ako izostaje njihovo autentično uživanje.

SUMMARY

Throughout social and political history, the concept of citizenship has evolved both in content and significance, and today this term has a variety of different meanings. At the most general level, a citizen is a person who has specific rights and obligations within the framework of a defined political community. In social sciences in the last two decades, and especially within the framework of the political sciences, debates on the concept of citizenship have intensified. This renewal of academic and also political interest in citizenship has been caused by a number of negative social and political trends in contemporary democracies. These include the increase of social egoism, the erosion of a sense of solidarity and community, and the ever decreasing political participation of citizens, etc.

The democratic principle presumes that every individual who is potentially affected by a collective decision needs to have an equal opportunity to influence that decision. In order for this principle to be effective, individuals must have the right to participate in collective decision making; in other words, they must be members of the demos. In addition to these rights, individuals must have the opportunity and capacity to make autonomous decisions about specific questions, where the conditions and capacities for the practice of active citizenship must be in place. Although in no way irrelevant, the formal existence of certain rights is actually of little value if they cannot be used properly.

Literatura:

Ichilov, Orit, 1998., Patterns of citizenship in a changing world, u: Orit Ichilov (ur.), Citizenship and Citizenship Education in a Changing World, The Woburn Press, London: 11-28

Heater, Derek, 2004., A Brief History of Citizenship, Edinburgh, Edinburgh Univ.Press

Marshall, Thomas H., 1964.[1950.], Class, Citizenship and Social Development, Chicago University Press, Chicago

Pocock, John G. A., 1995., The Ideal of Citizenship Since Classical Times, u: Ronald Beiner (ur.), Theorizing Citizenship, State University of New York Press, New York: 29-52

Podunavac, Milan, 2001., Princip gradanstva i poredak politike, Fakultet političkih nauka i Čigoja štampa, Beograd

Veldhuis, Ruud, 1997., Education for Democratic Citizenship: dimensions of citizenship, core competencies, variables and international activities, Instituut voor Publiek en Politiek, Amsterdam

Novosti u izdavaštvu

50

PIŠE: RUŽA BELJAN,
NACIONALNA ZAKLADA ZA RAZVOJ
CIVILNOGA DRUŠTVA, ZAGREB

Otvari vrata. Tko će doći?
U njegov život? U tu sobu?
I vidje: gore žute oči
ko svjetiljka na žutom grobu.

A kada opet nađe snage
on digne vijeđe: žene nema
i tada mjesto svoje drage
on vidje mačku kako drijema.

Kroz prozor uđe svjetlost danja,
on pruži ruku ko da sanja.
Sad opet samo mačku ima
A vani studen. Snijeg. I zima.

(Zvonimir Golob: Mačka; Kulturni bestijarij, str. 503)

Kulturni bestijarij - od Biblije do građanskoga aktivizma

U izdanju Instituta za etnologiju i folkloristiku i Hrvatske sveučilišne naklade potkraj 2007. izašao je i "Kulturni bestijarij" urednica Suzane Marjanić i Antonije Zaradija Kiš. Kulturni bestijarij čini više od 40 radova domaćih i inozemnih istraživača posvećenih pitanjima odnosa čovjeka prema životinjama, bestijarij daje povijesni pregled, od Biblije, do hrvatske i ostale slavenske etnološke, mitske i literarne tradicije, ali i najsuvremenijih pristupa fenomenu životinjskog. Kulturni Bestijarij, na više od 800 stranica, zasigurno je ne samo opsežan nego i jedinstven i zanimljiv priručnik kulturne zoologije.

Kulturni bestijarij: animalno je elementarno!

"Osebjunost su ove knjige osmišljene poveznice koje metodološki široko zacrtane rasprave okupljaju u cjelinu, sjedinjujući stroge, tradicionalne (filološke, etnološke

npr.) metode s posve suvremenima (antropološkima i sociološkima npr.), a u tom smislu i "klasične motive" bestijarija s novinskim člancima i literarnim formama iz našega vremena", istakao je dr. sc. Mateo Žagar, recenzent s Filozofskog fakulteta, Zagreb. Kulturni bestijarij predstavlja opsežno, iscrpno i zanimljivo djelo kulturne animalistike u kojem je dan pregled hrvatske i ostale slavenske etnološke, mitske i literarne tradicije, ali i najsuremenijih pristupa fenomenu životinjskog. Svojom cjelovitošću i inovativnošću pojedinih priloga, izlaganjem vrijedne građe i upoznavanjem s najraznorodnijim kontekstima i kulturno-animalističkim pristupima, djelo predstavlja prvorazredni doprinos ovome transdisciplinarnom humanističkom području u nas. Knjiga je koristan vodič za istraživanja u različitim disciplinama jer izlaže vrijednu, dosad nepoznatu građu te dosljedno, argumentirano i duhovito uvodi nove pristupe i promišljanja." (iz recenzije dr. sc. Ines Price)

Počeci ideje kulturne animalistike u nas

Prve početke ideje kulturne animalistike i praćenja te ideje na ovim prostorima započeo je 1996. godine Nikola Visković knjigom "Životinja i čovjek: prilog kulturnoj zoologiji" te "Kulturnom animalistikom", zbornikom radova s godinu dana poslije održanog simpozija na istu temu. Razliku u odnosu na Viskovićev "Kulturni animalizam" autorice Marjanić i Zardija Kiš napravile su, pak, otvaranjem i nekih novih tema u kontesktu kulturne animalistike. To su prije svega animalistički ekofeminizam i prava životinja.

Time je čitava knjiga dobila i izrazito aktivistički prizvuk. Suzana Marjanić pritom ističe kako je jedan od ključnih poticaja bila paradoksalna situacija u kojoj smo istovremeno "svjedoci revolucionarnih promjena u shvaćanju prava životinja na život, ali i strahotnih masakra životinja, koje pobornici njihovih prava određuju kao suvremeni holokaust".

Ekofeminizam i prava životinja

Ovaj segment knjige urednice izdvajaju kao specifičnost Kulturnog bestijarija, za koju kažu kako je odrazom današnjeg duha vremena, jer, prema riječima Suzane Marjanić "u vrijeme dok je nastajao zbornik Kulturna animalistika u Hrvatskoj nisu postojale udruge za prava životinja. O aktivizmu za prava životinja u Hrvatskoj se, u pravom smislu riječi, može govoriti tek nakon 2000. godine, kada se osnivaju udruge posvećene etici prava i oslobođenja životinja". Aktivistička poglavlja nisu izdvojene cjeline knjige, nego bestijariju daju zaokruženu analizu čovjekove povezanosti sa životinjama. Pri odabiru oblikovanja zbornika urednice su se motivirale današnjim paradoksom čovjekova odnosa spram životinja. Urednice zbornika smatraju kako je početak trećeg tisućljeća u Hrvatskoj obilježen dvjema krajnostima; revolucionarnim promjenama u shvaćanju prava životinja, nasuprot masakrima životinja, koje pobornici prava životinja određuju kao suvremeni holokaust. Marjanić termin holokausta potkrepljuje upozorenjem na činjenicu kako danas dnevno izumire 150 biljnih i životinjskih vrsta.

civilno društvo i Europska unija

52

Foto: Reuters

Lobi europskih žena pokrenuo Kampanju 50/50 za demokraciju

Mreža nevladinih organizacije Lobi europskih žena (European Women's Lobby - EWL) pokrenula je 16. rujna inicijativu pod nazivom Kampanja 50/50 za demokraciju, koja ima cilj povećati broj žena na vodećim pozicijama u Europskoj uniji i poticati žene da glasuju na izborima za Europski parlament u lipnju 2009. godine.

Potporu kampanji predvode zastupnice Europskog parlamenta Catherine Stihler i Karin Riis Joergensen, koje su, zajedno sa skupinom drugih zastupnika, sastavile popis 25 žena koje bi trebale zauzeti vodeće pozicije u EU-u; prema njihovim podacima, muškarci čine 70 % zastupnika Europskog parlamenta i 67 % povjerenika Europske komisije.

Kampanju su podržali i mnogi dužnosnici i poznate ličnosti iz Europe, među njima belgijski premijer Yves Leterme, slovenski predsjednik Danilo Turk, bivša irska predsjednica Mary Robinson, nobelovac Orhan Pamuk i bivša predsjednica Europskog parlamenta Simone Veil. Lobi europskih žena najveća je ženska mreža u Europi i jedina koja ima pravo sudjelovanja u Europskom parlamentu, osnovana 1990. s ciljem stvaranja ravnopravnosti između muškaraca i žena i paritetne demokracije u Europskoj uniji.

Greenpeace objavio crnu listu kompanija koje proizvode opasne pesticide

Nevladina organizacija za zaštitu okoliša Greenpeace objavila je crnu listu tvrtki koje proizvode i na tržište plasiraju opasne pesticide, čiju zabranu ovi ekološki aktivisti snažno zagovaraju. Crnu listu objavili su netom pred održavanje ključnog sastanka europskih ministara poljoprivrede, na kojem se očekuje rasprava o tome pitanju. U Greenpeacu smatraju kako pesticidi koje proizvodi njemačka kemijska multinacionalna kompanija Bayer predstavljaju veliku opasnost za zdravlje ljudi i okoliš. Kako Greenpeace navodi u novom izvješću, Syngenta, Monsanto, BASF i Dow Chemicals sljedeći su na toj rang-listi, koja kategorizira tvrtke prema različitim pokazateljima povezanim s razinom otrovnosti pesticida u njihovim portfeljima. Gotovo polovina proizvoda tih tvrtki trebala bi se naći na crnoj listi i držati podalje od tržišta EU-a. No, Europsko udruženje za zaštitu usjeva (ECPA) objavilo priopćenje u kojem brani sigurnost proizvoda tvrtki koje su njezine članice te kaže kako su svi proizvodi koje prodaju tvrtke članovi ECPA-a odobrene su na razini EU-a i na razini zemalja članica, na temelju strogih kriterija za sigurnost proizvoda te nakon rigoroznog testiranja. Kontroverze oko uporabe pesticida dodatno su pojačane zabrinutosti ma oko rastućih cijena hrane. Neka udruženja poljoprivrednika tvrde da će u slučaju povlačenja prevelikog broja supstancija s tržišta urod biti osjetno smanjen.

Smjernica EU-a: Još strože kazne za djela protiv okoliša

Europska unija donijet će do kraja listopada smjernicu koja bi trebala poboljšati borbu protiv kaznenih djela onečišćenja okoliša, ponajprije trgovine ugroženim vrstama i toksičnim otpadom, kazali su europski izvori. "Ta smjernica, čiji je sadržaj u cijelosti dogovoren u svibnju, donosi popis kaznenih djela protiv okoliša, traži od zemalja članica da donese učinkovite represivne mjere i paze na primjenu sankcija", kazala je Anna Karamat iz Opće uprave za okoliš pri Europskoj komisiji. Karamat je to kazala u četvrtak na skupu policijskih i pravosudnih dužnosnika iz dvadesetak zemalja EU-a i Kanade u Parizu posvećenom jačanju suradnje u borbi protiv rastućeg kriminala u tom sektoru. Zemlje članice imat će dvije godine da prenesu smjernicu u svoje zakonodavstvo, istaknula je. "Utvdili smo velike razlike u novčanim kaznama od zemlje do zemlje, od 2.000, 3.000 eura do nekoliko milijuna, kao i u kaznama zatvora koje se kreću od šest mjeseci do osam godina", objasnila je. "Kriminalci to koriste djelujući iz zemalja koje su najmanje represivne." "Direktiva pravosuđu daje instrumente za progon počinitelja prekršaja i kaznenih djela protiv okoliša; bit će lakše djelovati, jer zemlje članice nemaju načina da se same suoče s tim problemom", kazala je Karamat. EU svake godine proizvede 1,5 milijardi tona otpada (2% više godišnje) od čega 300 milijuna tona zahtijeva posebnu obradu. A koliko ga završi u rukama mafije koja je u tome prepoznala unosan posao, nije poznato.

STOP THE SEAL HUNT

Take Action!
stopthesealhunt.org

I Paul McCartney protiv trgovine tuljanovim proizvodima

Rock-legenda Paul McCartney pridružio se zajedničkim naporima građana iz cijele Europe, koji pozivaju Europsku uniju na obustavu trgovine tuljanovim proizvodima. U organizaciji nevladinih organizacija International Fund for Animal Welfare (IFAW), Humane Society International (HSI), GAIA i Eurogroup for Animals ispred glavne zgrade Europske komisije u Bruxellesu početkom srpnja organiziran je prosvjed na kojem su sudjelovali prosvjednici iz zemalja članica EU-a, ali i aktivisti iz zemalja izvan Unije. Paul McCartney dao je podršku aktivistima za zaštitu životinja telekonferencijskom vezom, govoreći kako je važno zaustaviti uvoz tuljanova krzna u Europsku uniju kako bi se okončalo brutalno istrebljivanje tuljana te pozvao Europsku uniju da odmah ukine ovu krvavu trgovinu.

World Wide Fund: Baltičkom moru prijeti uništenje

Izješće ekološke udruge World Wide Fund upozorava kako ekosustavu Baltičkog mora prijeti uništenje ako zemlje koje na njega izlaze ne usklade aktivnosti za smanjenje onečišćenja. Veliki dijelovi Baltičkog mora zahvaćeni su cvjetanjem algi, što uzrokuje eutrofikaciju - uništavanje života na morskom dnu - jer blokira protok kisika kroz vodu. Bujanje biljaka izaziva povećana količina hranjivih tvari u vodi, kao posljedica otpadnih voda, onečišćenje od brodova te poljoprivrednog razvoja. WWF u izvješću objavljenom potkraj kolovoza upozorava da se u Baltičkom moru nalazi seдам od deset najvećih takozvanih mrtvih zona u svijetu. Unatoč takvoj situaciji, nijedna do devet baltičkih država koje izlaze na to more, uključujući Njemačku, Dansku, Estoniju, Litvu, Letoniju, Rusiju, Finsku, Švedsku i Poljsku, nije do sada poduzela nužne mjere kako bi otklonila tu prijetnju.

Na inicijativu Europskog parlamenta 2011. godina volontiranja

Europski je parlament 15. srpnja donio deklaraciju kojom se Europska komisija poziva da 2011. proglasi godinom volontiranja, a europsko civilno društvo pozdravilo je ovu deklaraciju te pozvalo Komisiju i Vijeće na akciju. Predicament Europskog foruma mladih Bettina Schwarzmayr izjavila je povodom donošenja deklaracije u Parlamentu kako je ona jasan znak da Parlament podupire volonterske aktivnosti i priznanje da europski volonteri doprinose gospodarskoj i socijalno koheziji u Europi. Iako 30 posto Europljana sudjeluje u volonterskim aktivnostima, a čak 80 posto Europljana izjavljuje kako je aktivni angažmana u društvu od ključnog značenja za europsku demokraciju, institucije Europske unije, kao i većina vlada zemalja članica EU-a, još uvijek nemaju stratešku i sveobuhvatnu politiku koja bi podržala i promovirala volonterske aktivnosti. Pored toga 2011. obilježit će se 10. godišnjica Međunarodne godine volontera, pa će i organizacija Ujedinjenih naroda tim povodom organizirati brojne svečanosti obilježavanja. Stoga u volonterskim udrugama ističu kako si Europska unija ne smije dopustiti da zanemari svoje građane te kako se europske vrijednosti solidarnosti i socijalne kohezije moraju provoditi u svakodnevnoj praksi.

Češka predlaže osnivanje muzeja žrtava komunističkih i nacističkih režima

Češka, koja će u prvoj polovici sljedeće godine biti zemlja predsjedateljica Europske unije, želi da se uspostavi europsko tijelo koje bi bilo istraživački institut totalitarnih režima i muzej njihovih žrtava. Pavel Zacek iz praškog Instituta za totalitarne studije rekao je zastupnicima u Europskom parlamentu sredinom rujna kako bi ova institucija pokrivala čitavu europsku totalitarnu prošlost, od Portugala preko Grčke do Baltičkih država. Ideja o uspostavi tog paneuropskog tijela dio je Praške deklaracije o europskoj savjesti i komunizmu, koju je donio češki Senat u lipnju 2008. Dokument predlaže da bi se i nacistički i komunistički režimi trebali smatrati najgorim katastrofama 20. stoljeća, dok bi zločini počinjeni u ime komunizma trebali biti smatrani zločinima protiv čovječnosti. Češka je sugerirala i da se 23. kolovoza proglasi danom kada će se Europa sjećati žrtava nacističkog i komunističkog režima, na isti način kao što se kontinent sjeća žrtava holokausta 27. siječnja.

Foto: Reuters

Italija popisuje sve Rome unatoč ostrim kritikama EU-a

Unatoč žestokim kritikama iz Europske unije, Italija ne odustaje od namjere da popiše sve pripadnike romske manjine po legalnim i ilegalnim taborima u Italiji te ih identificira pomoću otisaka prstiju, uključujući i djecu. Europska unija poručila je da još nikada nijedna članica Unije nije posebno popisivala jednu etničku skupinu, a iz same Italije dižu se glasovi da je ta inicijativa velika sramota za Italiju. Talijanski ministar vanjskih poslova Franco Frattini izjavio je krajem lipnja kako će njegova vlada nastaviti s pokrenutim planovima o uzimanju otisaka prstiju Romima koji žive u Italiji, uključujući i djecu, a Europska unija je ova potez ocijenila diskriminacijom. Plan o uzimanju otisaka prstiju, prihvaćen u sklopu vladine kampanje borbe protiv uličnog kriminala, doživio je snažne kritike iz zemlje i inozemstva, ali je talijanski ministar Maroni najavio da se od plana neće odustati te nazvao kritike ovog plana 'licemjernima'.

Prosvjedi Roma u centru Rima, lipanj, 2008., Foto: Reuters

Komisija pokrenula kampanju: “Organski uzgoj. Dobar za prirodu, dobar za vas.”

Europska komisija pokrenula je potkraj srpnja kampanju kojom se promiče ekološka proizvodnja hrane pod sloganom ‘Organski uzgoj. Dobar za prirodu, dobar za vas’. Cilj promotivne kampanje je informirati potrošače o značenju i koristima organske poljoprivrede i organske proizvodnje hrane. Kampanja će se fokusirati na povećanje svijesti potrošača i na priznavanje organskih proizvoda, a posebno na mlade i djecu, koji bi trebali prenijeti ideju organske hrane u budućnost.

Posljednjih nekoliko godina broj poljoprivrednika, proizvođača i uvoznika koji se bave organskom hranom znatno je porastao, kaže Komisija. Godine 2005. bilo je ukupno takvih nešto preko 182 tisuća u EU-u, što je 13,4 % više nego godinu prije toga. Posljednjih godina europsko tržište organske hrane na malo suočeno je sa snažnim rastom od 5 i 30 %, ovisno o zemlji.

sa svih strana

Novi Zakon o ravnopravnosti spolova još rigorozniji prema spolnoj diskriminaciji

Hrvatski sabor donio je 15. srpnja 2008. novi Zakon o ravnopravnosti spolova, kojim se zabranjuje spolna diskriminacija u javnom i političkom životu, u postupcima nabave roba, prilikom zapošljavanja, obrazovanju, medijima i drugim područjima, a za kršenje Zakona prvi su put predviđene i kazne. Zakonom se, primjerice, uvode obvezni nazivi radnih mjesta u oba roda, rodno uravnotežene zastupljenosti pri predlaganju izbornih lista za izbore na svim razinama, a određuje se i da je spol čija je zastupljenost manja od 40 posto u nekom tijelu podzastupljen. Taj se omjer odnosi i na politička tijela, a u Vladi očekuju da će se puna ravnoteža u njima postići u razdoblju od tri izborna ciklusa od donošenja ovog Zakona.

Do sada su na seksističke reklame reagirale isključivo ženske udruge, a kada novi Zakon o ravnopravnosti spolova stupi na snagu njima će se i baviti Ured pravobranitelja ili pravobraniteljice za ravnopravnost spolova. Međijima koji prekrše zakon prijeti maksimalna kazna od milijun kuna.

Zabranuje se diskriminacija žena na radu, pa im se pri zapošljavanju više neće smjeti postavljati pitanja o bračnom statusu i o tome namjeravaju li imati djece i slično. Zakon predviđa uklanjanje rodnih stereotipa iz školskih udžbenika i medijskog izvještavanja, a središnje tijelo za provedbu ovog Zakona bit će Ured pravobranitelja ili pravobraniteljice za ravnopravnost spolova (Hina).

Ženske udruge: Zakon o ravnopravnosti spolova nije dosljedan!

Konačni prijedlog Zakona o ravnopravnosti spolova nije loš, ali su zbog propusta u procesu njegova donošenja izostali neki važni amandmani, ocijenile su čelnice nekih nevladinih ženskih organizacija.

Tako u ženskim udrugama smatraju da je Radna grupa za izmjenu Zakona osnovana prekasno, nisu jasni kriteriji po kojima su u skupinu ulazile udruge, komunikacija među članicama nije bila transparentna, a konačni prijedlog je prekasno dostavljen za ozbiljnu pripremu, ocijenila je Anamarija Gospočić iz Centra za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI).

Ovakav zakon neće omogućiti dosljednu provedbu politike rodne ravnopravnosti u sve državne strukture, ocijenila je predstavnica udruge B.a.b.e. Suzana Kunac. U nacrtu su, naime, kao obveznici primjene mjera i planova za uspostavu ravnopravnosti spolova ostala samo državna uprava i pravne osobe u pretežitom vlasništvu države, a izostala su druga državna tijela i pravne osobe s javnim ovlastima.

Također se neće osigurati paritetna demokracija, odnosno ravnopravna zastupljenost žena u politici. U Hrvatskoj je velika podzastupljenost žena u procesu političkog odlučivanja, pri čemu je Šibensko-kninska županija sa zastupljenošću žena od svega 2,6 % europski kuriozitet, rekla je Kunac (Hina).

ZA

PROTIV

Nacionalna zaklada potakla izradu najboljeg eseja na svijetu!

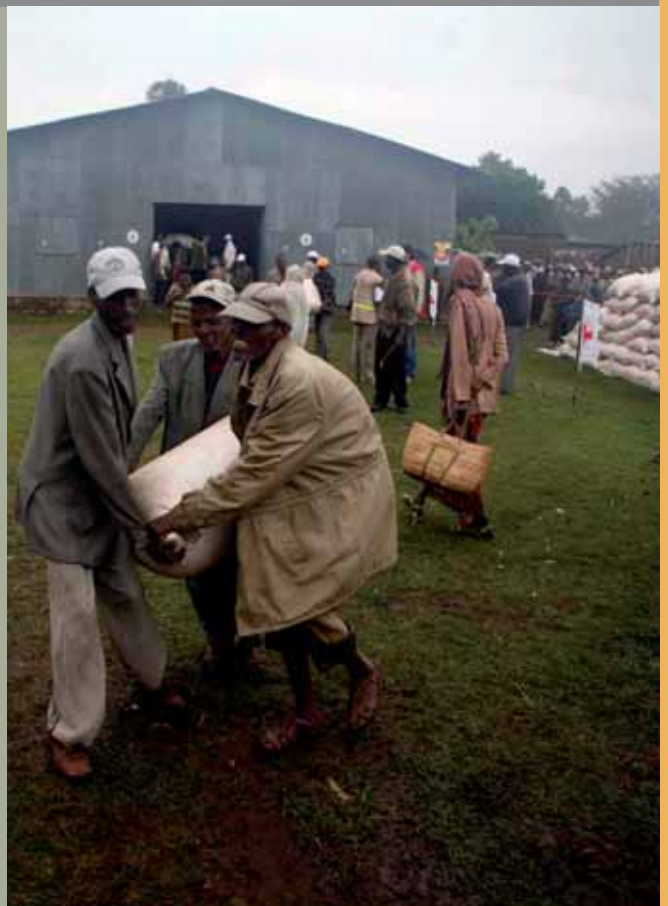
Na temelju poziva za iskaz interesa Nacionalne zaklade za prijavu volonterskih inicijativa u 2007. godini, Osnovna škola Ksavera Šandora Gjalskog iz Zaboka dobila je nagradu "Škola - prijatelj zajednice" za prijedlog izrade Zabočke kuharice. Učenik Martin Kotarski, autor inicijative, došao je na ideju da se prikupe stari recepti zabočkoga kraja i objave u knjizi Zabočka kuharica, a prihod donira siromašnim obiteljima u njegovu kraju. Na temelju provedene inicijative, Martin Kotarski napisao je i esej *Joined by a Cookbooks* kojim je sudjelovao na Međunarodnom natječaju u pisanju eseja (2008 International Essay Contest for Young People) u organizaciji Goi Peace Foundation i UNESCO-a. Između 4711 radova iz 137 zemalja svijeta u kategoriji za djecu (do 14. godina) upravo je Martin osvojio 1. nagradu! Martinu Kotarskom nagradu na Forumu Mirovne zaklade Goi, koji je održan u središtu Tokija, u ime Zaklade i UNESCO-a uručio je predsjednik Zaklade Hiroo Saionji.

zabok - tokio

UN: Pomoć Etiopiji pogođenoj sušom

Voditelj UN-ove agencije za humanitarna pitanja John Holmes pozvao je početkom rujna međunarodnu zajednicu da hitno prikupi pomoć za 8 milijuna Etiopljana pogođenih sušom. "Najhitnije je potrebno pomoći djeci, kojoj prijeti smrtnost zbog teške pothranjenosti", rekao je Holmes prvog dana posjeta Etiopiji. Hrana je hitno potrebna za 8 milijuna ljudi, a 75.000 djece mlađe od pet godina pati od pothranjenosti, objavio je UN. U lipnju je UN pozvao na prikupljanje 221,6 milijuna eura za pomoć žrtvama suše, uglavnom kako bi se kupila hrana za stanovništvo. Dosad je prikupljeno 52 posto tih sredstava, objavio je UN. Suša koja je pogodila Etiopiju, afričku zemlju s 81 milijunom stanovnika, budi gorka sjećanja na strašnu glad iz 80-ih godina, kada je bilo na milijune mrtvih zbog suše i prisilne migracije koju je naredio režim pukovnika Mengistu Hailea Mariama (Hina).

arba minch

Izješće udruga o praćenju suđenja za ratne zločine

Suđenja za ratne zločine na sudovima u Hrvatskoj još uvijek su puna manjkavosti, a najozbiljniji su problemi nepovoljan politički kontekst, nedostatni kadrovski i tehnički uvjeti za procesuiranje ratnih zločina te velik broj presuda donesen u odsutnosti, ocjena je iz Izješća o praćenju suđenja za ratne zločine u prvom polugodištu 2008. godine Centra za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Dokumenta - Centra za suočavanje s prošlošću Zagreb i Građanskog odbora za ljudska prava Zagreb. Predstavljajući naglaske iz izješća na konferenciji za novinare, Katarina Kruhonja iz osječkog Centra za mir, nenasilje i ljudska prava navela je kako se najznačajnije manjkavosti odnose na ponavljanje postupaka, neujednačenu sudsku praksu, počinjanje glavne rasprave ispočetka te činjenicu da se još uvijek velikom broju optuženika sudi u odsutnosti. Kruhonja se zauzela za centralizaciju suđenja za ratne zločine na županijskim sudovima u Zagrebu, Osijeku, Splitu i Rijeci, na kojima su osnovani posebni odjeli za takva suđenja i koji su dobili izvanmjesnu nadležnost u predmetima za ratne zločine, ali ta mogućnost, prema njezinim riječima, još uvijek nije zaživjela u praksi te su ti odjeli "mrtvo slovo na papiru". Lošim je ocijenila i još uvijek velik broj postupaka za ratne zločine koji su se morali ponavljati jer je sudske presude, kako je navela, odbacio Vrhovni sud. U 2002. godini čak 90 posto postupaka moralo se ponavljati jer je to tražio Vrhovni sud, dok se sada broj ponovljenih suđenja kreće između 40 i 50 posto, što je još uvijek poražavajući podatak, ocijenila je. Veselinka Kastratović, jedna od članica tima za praćenje koji je sačinio izješće, istaknula je kako se stječe dojam da pravosudne institucije u Hrvatskoj nemaju kapaciteta da sustavno pristupe razmjerima zločina i njihovih posljedica. Pohvalila je postupak suđenja za ratni zločin počinjen u Cerni 1992. godine nad članovima obitelji Olujčić koji se vodio na Županijskom sudu u Vukovaru, ocijenila ga korektnim, ali je ujedno zamjerila što suđenje za ratni zločin u Mikluševcima, koje se vodi na tom istom sudu, traje već 12 godina, pri čemu je optužnica do sada mijenjana četiri puta. "U tim silnim izmjenama gotovo se i za boravilo za što se sudi, dok su svjedoci davali iskaze i po pet puta, što ih je poprilično deprimiralo", navela je i dodala kako je u radu državnog odvjetništva zabrinjavajuće što su neke novopodignute optužnice i dalje neprecizne s velikim brojem okrivljenika, od kojih se neke ne tereti niti za jednu konkretnu radnju. Naveden je podatak kako su u više od pola slučajeva, odnosno u 402 od 703 ratna zločina prijavljena državnom odvjetništvu, počinitelji još uvijek nepoznati. Na pitanje novinara može li se izješće, na osnovi brojnih izrečenih zamjerki, ocijeniti negativnim, Kastratović je rekla da je ono prvenstveno dobronamjerno kritično. Potrebni su neki institucionalni pomaci. Uz reformu pravosuđa, ali stvarnu, a ne kozmetičku, stanje u suđenjima za ratne zločine može biti puno bolje od sadašnjega, zaključila je Veselinka Kastratović (Hina).

vukovar

STATISTIKA - Još uvijek manjkav pristup informacijama

Istraživanje provedbe Zakona o pravu na pristup informacija koje je GONG proveo od svibnja do rujna 2008. pokazalo je da na više od 50 posto zahtjeva upućenih tijelima javne vlasti nije odgovoreno u skladu s procedurom. Taj podatak objavljen je na konferenciji Imamo pravo znati u povodu Međunarodnog dana prava na pristup informacijama, koju su u Zagrebu organizirali Središnji državni ured za upravu, GONG, Transparency International Hrvatska (TIH) i Hrvatsko novinarsko društvo (HND). Od 168 podnesenih zahtjeva u skladu sa zakonom je odgovoreno na 83 zahtjeva, što je 49,40 posto, dok nije odgovoreno u roku ili uopće nije odgovoreno na 85 zahtjeva ili 50,59 posto. Istraživanja provedena 2005./2006. i 2006./2007. pokazala su da je broj odgovorenih zahtjeva bio viši od 50 posto. Najnovije istraživanje ponovno je upozorilo na problem nepostojanja nezavisne institucije, poput povjerenika, koja bi u razumnom vremenskom roku provodila test javnog interesa. Osim toga može se zaključiti da je relativno lako dobiti odgovore na pitanja koja nisu osjetljive prirode i ne zadiru u financijsko poslovanje tijela javne vlasti. Kao i ranijih godina, tijela nisu sklona dostavljati dokumentaciju. Pokazalo se također da procedura dobivanja složenijih ili osjetljivijih informacija ostaje komplicirana, preduga i potencijalno povezana s velikim troškovima za građane te da je potrebna sustavna edukacija tijela javne vlasti. Istraživanjem se htjelo provjeriti provedbu zakona povodom upita građana različitim institucijama državne i lokalne vlasti pa je izabran uzorak od 78 tijela s Popisa tijela javne vlasti za 2008., kojima su GONG-ovi volonteri u vlastito ime upućivali zahtjeve za pristup određenom podatku (Hina).

zagreb

ICC: Uhidbeni nalog protiv Al-Bašira

Glavni tužitelj Međunarodnog kaznenog suda Luis Moreno-Ocampo (ICC) u Haagu je 14. srpnja 2008. godine zatražio izdavanje uhidbenog naloga za sudanskog predsjednika Omara Hasana Ahmada Al-Bašira, objavio je ICC. U priopćenju Suda stoji kako je Moreno-Ocampo sudu podnio dokaze prema kojima je Al-Bašir odgovoran za zločin genocida, za zločine protiv čovječnosti te za ratne zločine počinjene u Darfuru. "Tužitelj je zaključio da postoje utemeljeni razlozi za uvjerenje da Omar Hasan Ahmad al-Bašir snosi odgovornost za genocid, zločine protiv čovječnosti te ratne zločine, a optužnica ga tereti po deset točaka", stoji u priopćenju. "... Al-Bashir je osmislio i primijenio plan uništenja etničkih skupina Fur, Masalit i Zaghawa. Njegovi su motivi bili politički, sve je predstavio kao gušenje pobune, što mu je bio alibi, a njegova krajnja namjera bila je genocid", objasnio je tužitelj i dodao kako je Al-Bašir "obstruirao međunarodnu pomoć" te je odgovoran za ubojstva i mučenja civilnog stanovništva u regiji Darfur. U priopćenju glavnog tužitelja stoji kako postoje dokazi prema kojima je Al-Bašir "s jasnom namjerom mobilizirao čitav državni aparat kako bi 2.450.000 ljudi smjestio u logore u kojima su uvjeti življenja bili takvi da su mogli dovesti samo do njihova potpunog fizičkog uništenja".

den haag

In memoriam Ranku Helebrantu

Ovogodišnja filmska nagrada za ljudska prava Amnesty Internationala Hrvatske (AIH) na Motovunskom filmskom festivalu posvećena je nedavno preminulom dugogodišnjem aktivistu za ljudska prava Ranku Helebrantu. Ranko Helebrant, poznati aktivist za ljudska prava, umro je 25. srpnja 2008. godine u 46. godini života na službenom putu u Bijeljini (BiH). Filmska nagrada AIH-a dodjeljuje se petu godinu za najbolji kratkometražni ili dugometražni film s ljudsko-pravnom tematikom, a njome AIH želi promicati film koji pridonosi zaštiti i promicanju ljudskih prava, promicati svoj rad kao dijela međunarodne udruge za zaštitu i promicanje ljudskih prava te pozvati građane da taj rad podrže. Ove godine nagradu u toj kategoriji dobio je film Estrellita slovenskoga redatelja Metoda Peveca. U kategoriji nagrade Amnesty Internationala za ljudska prava Estrellita je u potpunosti ispunila najvažnije kriterije, ocjena je žirija u sastavu predsjednik Vijeća Roma Grada Pule Ferdi Haliti, novinar Jutarnjeg lista Dušan Miljuš i filmska kritičarka Nataša Senjanović.

motovun

"Prekini lanac!": Kampanja protiv elektroničkog nasilja među djecom

UNICEF je u suradnji s "Hrabrim telefonom" početkom rujna obilježio početak zajedničke akcije "Prekini lanac!" s ciljem zaustavljanja elektroničkog nasilja među djecom. U UNICEF-ovoj akciji sudjeluju i tri mobilna operatera u Hrvatskoj (T-Mobile, Vipnet i Tele2), a slanjem poruke "Prekini lanac!" na broj 66456 svi građani mogu dati svoj glas potpore i donaciju od tri kune (3,66 kuna s PDV-om). Akciju podupire UNICEF-ov ambasador dobre volje Slaven Bilić te u video spotu koji će se besplatno prikazivati na Hrvatskoj televiziji poručuje djeci da ne prosljeđuju zlonamjerne poruke.

zagreb

Dan bijeloga štapa obilježen prosvjedom “Upalimo svjetlo, glasno!”

U povodu obilježavanja Dana bijeloga štapa 15. listopada 2008. članovi Saveza slijepih Hrvatske okupili su se ispred zgrade Saveza u Draškovićevoj ulici da bi potom, držeći se za užice koje simbolizira sljepački bijeli štap, u povorci krenuli kroz zagrebačke ulice prema Cvjetnom trgu, gdje je održana središnja manifestacija pod geslom “Upalimo svjetlo, glasno!”. Predsjednik Saveza Vojin Perić naglasio je da je skup organiziran kako bi se upozorilo na izostanak sluha za potrebe slijepih koji su pokazale sve dosadašnje vlade. Radimo prosvjed protiv svih, jer nijedna vlada nije imala sluha za potrebe slijepih osoba, istakao je Perić. Hrvatska je, kako je rečeno, na začelju europskih zemalja kada se radi o iznosu doplatka za sljepoću. Taj doplatka u Francuskoj iznosi 715 eura, Italiji 670, Austriji 633, Njemačkoj 500, Češkoj 330, Sloveniji 258, u BiH, Crnoj Gori i Srbiji 175, Albaniji 80, a u Hrvatskoj samo 38 eura. Uz to, slijepi su osobe sa svojim stopostotnim invaliditetom izjednačene s kategorijama od 70 posto invaliditeta, a isto tako su s obzirom na uzrok invaliditeta s iznosom doplatka svrstane u različite kategorije, tako da se njegov iznos kreće od 280 kuna do 4.000 kuna. Hrvatski savez slijepih već više od desetak godina pokušava riješiti pitanje doplatka na sljepoću. Iznos doplatka slijepi bi osobe koristile za pokriće dodatnih troškova kojima su svakodnevno izložene, a uzrokovani su njihovim invaliditetom, rekao je predsjednik udruge Vojin Perić. Kako bi ukazali na svoj položaj, Skupština Hrvatskog saveza slijepih priprema Deklaraciju o položaju slijepih u Hrvatskoj, koju će, nakon donošenja prosljediti svim nadležnim državnim institucijama, ali i Europskoj uniji slijepih te nadležnim tijelima EU-a. Sadašnji pristup skrbi za slijepi u Hrvatskom savezu slijepih ocjenjuju kao kršenje UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, koju je Hrvatska ratificirala.

zagreb

UN: Milijun djece u zatvorima diljem svijeta

Oko milijun djece, većinom pripadnici manjina ili ugroženih skupina, zatočeno je u zatvorima diljem svijeta, objavila je u četvrtak UN-ova agencija. Još su milijuni zatvorenika zatočeni nezakonito ili se prema njima loše postupa, rekla je povjerenica UN-a za ljudska prava, bivša južnoafrička sutkinja Navanethem Pillay u povodu obilježavanja “Tjedna do stajanja i pravde za zatočenike”, koji se održava od 6. do 12. listopada. Lošem postupanju osobito su izložena djeca, dodala je. “Nismo protiv zatvora i zatvaranja, no oni su za one koji doista zaslužuju biti u njima”, naglasila je Pillay. Ona je pozvala na hitne pregovore o ustanovljavanju međunarodnih standarda pravde. Svakodnevno se bilježe novi slučajevi u kojima se muškarci, žene i djeca zatvaraju često u neljudskim uvjetima, stoji u izvješću. No UN ipak nije objavio konkretne brojke. Pillay je izrazila zadovoljstvo što je američki Vrhovni sud zajamčio osnovna prava zatočenih u vojnom zatvoru Guantanamo na Kubi. Dodala je da je sve više zabrinuta činjenicom da ilegalni imigranti u Europu bivaju zatočeni na duži rok (Hina).

ženeva

Nacistički teror nad homoseksualcima 1933. 1945.

Queer Zagreb kao najavu ovogodišnjeg festivala organizirao je izložbu „Nacistički teror nad homoseksualcima od 1933. do 1945.“ u HDLU. Izložba je dokumentarnog karaktera i predstavlja potresnu arhivsku građu s početka do sredine prošlog stoljeća s više od 100 dokumenata i fotografija. Poseban je naglasak stavljen na razdoblje od 1933. - 1945. tijekom kojeg je nacistička politika sustavno proganjala homoseksualce od kojih je većina skončala svoje živote u koncentracijskim logorima (gdje su simbolično bili označeni rozim trokutima). Ova tema zasigurno je nova u hrvatskoj javnosti, a ujedno je od velike važnosti kako bi s jedne strane podsjetila domaću javnost o opsegu zločina koji su proveli nacisti, ali istovremeno doprinijela smanjenju homofobije u hrvatskom društvu. Specifičnost homoseksualnih žrtva jest da nakon završetka rata njihov progon nije zaustavljen, jer neki su morali i nastaviti odsluživati svoje dodijeljene zatvorske kazne po savezničkom oslobođenju iz logora. Naime, zakonska osnova koja je omogućila nacistički teror nad homoseksualcima bila je na snazi od 1871. godine, dakle mnogo prije pojave nacističke ideologije, dok je nacistička revizija Kaznenog zakona 1934. godine u dijelu koji se odnosi na homoseksualne muškarce ostala aktualna još dvadesetak godina nakon rata. Tek se ponovnim buđenjem pokreta za prava homoseksualnih osoba krajem 1960-ih godina počela stvarati klima da se povijest sustavnije pozabavi i homoseksualnim žrtvama nacističkog režima. Izložba je ostvarena u suradnji s petnaestak arhiva i muzeja, uključujući i United States Holocaust Memorial Museum iz Washingtona i Schwules Museum iz Berlina, a uz podršku HDLU-a. Izložbu su financijski omogućili Swedish International Development Agency (SIDA) i Veleposlanstvo Savezne Republike Njemačke.

queer zagreb

I Vukovaru Sigurna kuća za žene

Potpredsjednica Vlade i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Jadranka Kosor otvorila je početkom srpnja Sigurnu kuću u Vukovaru, kuću za smještaj žena i djece žrtava obiteljskog nasilja. To je druga kuća takve vrste u Slavoniji izgrađena u okviru projekta Grupe za ženska ljudska prava B.a.B.e. i Vukovarsko-srijemske županije. U gradnju i opremanje vukovarske Sigurne kuće uloženo je oko 2,5 milijuna kuna, u nju će se moći skloniti 20 žena i djece kojima je na raspolaganju devet spavaonica, od kojih je jedna namijenjena smještaju invalidnih osoba. Prema podacima vukovarsko-srijemske Policijske uprave u prvih šest mjeseci ove godine policija je prijavila 256 prekršaja zbog nasilja u obitelji. Prema riječima predsjednice Udruge B.a.b.e. Sanje Sarnavke dosadašnja istraživanja pokazuju da svaka peta žena u Hrvatskoj trpi neki od oblika zlostavljanja. „Visoke brojke koje svjedoče o nasilju nad ženama u Hrvatskoj ne moraju međutim značiti da su posljedica povećanja nasilja, već posljedica svih kampanja i zakona koji su doneseni pa žene nisu više spremne jako dugo trpjeti nasilje“, rekla je Sarnavka. Navela je kako je odmah pri otvaranju vukovarske Sigurne kuće smješteno osam osoba, koje su ranije bile poslana u slične kuće u Hrvatskoj jer vukovarska još nije bila useljena. „Taj strašan podatak govori da će Sigurna kuća u Vukovaru čitavo vrijeme biti puna“, dodala je..

vukovar

“Mladi i klimatske promjene: vrijeme je za akciju”

Članovi Mreže mladih Hrvatske i Vijeća mladih Grada Zagreba obilježili su 12. kolovoza 2008. Međunarodni dan mladih poticanjem građana na aktivan individualan doprinos globalnoj borbi protiv klimatskih promjena. Ovogodišnja tema Dana Mladi i klimatske promjene: vrijeme je za akciju odabrana je zbog činjenice da su klimatske promjene već počele pogubno utjecati na našu planetu. Vodiiteljica projekata Mreže mladih Hrvatske Anamarija Sočo. Dodala je da mladi diljem svijeta sve više pozivaju na hitnu akciju u vezi s klimatskim promjenama te da svatko od nas može dati doprinos. Predsjednica Vijeća mladih Grada Zagreba Cvijeta Senta rekla je da članovi Mreže mladih Hrvatske i Vijeća mladih Grada Zagreba na zagrebačkom Trgu Petra Preradovića građanima dijele i letke o očuvanju okoliša i za spas klime. Pozivaju na izbjegavanje vožnje osobnim automobilom te vožnju biciklom, javnim prijevozom ili hodanje, uporabu štedne žarulje i platnenih vrećica, smanjivanje prosječne temperature grijanja s 25 na 22 stupnja te bolju toplinsku izolaciju stana ili kuće.

Članovi Mreže mladih Hrvatske i Vijeća mladih Grada Zagreba građanima su dijelili i platnene vrećice s natpisom „Ništa na meni nije plastično.“

zagreb

HRIC: Kinezi na olimpijadi bez ijedne medalje za ljudska prava!

Kinezi nisu uspjeli 'osvojiti' nijednu medalju u kategoriji ljudskih prava tijekom Olimpijskih igara koje su održane u Pekingu, izvijestila je udruga Human Rights in China (HRIC) sa sjedištem u Hong Kongu prigodom zatvaranja Olimpijskih igara u Pekingu. Kineska je vlada "iznimno uspješno" iskoristila Olimpijske igre za realizaciju vlastitih političkih ciljeva, stoji u priopćenju organizacije. Pomno prethodno isplanirano prikazivanje savršene fasade ne može prikriti političko stanje u zemlji, rekla je direktorica HRIC-a Sharon Hom. Kineski će narod nakon završetka igara nastaviti živjeti s ogromnim socijalnim i financijskim troškovima i uz enormno onečišćenje okoliša, smatra ova nevladina organizacija. Od 2001. oko 1,5 milijuna stanovnika Pekinga bilo je prisiljeno napustiti svoje dotadašnje domove kako bi na njihovim mjestima izrasle građevine potrebne za održavanje Olimpijskih igara. Za to su dobili minimalne ili neprikladne kompenzacije (Hina).

peking

Aktivisti za ljudska prava prosvjeduju u vrijeme Olimpijade u Pekingu, Foto: Reuters

Međunarodna konferencija: Civilno društvo kao poveznica vlada i država

Međunarodna organizacija European Citizens Action Service (ECAS), u suradnji s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnoga društva i Europskim centrom za međusektorsku suradnju IMPACT, održala je potkraj rujna u Zadru međunarodnu konferenciju pod nazivom: "Civilno društvo kao poveznica između EU a i susjednih država". Konferencija je okupila više od 100 predstavnika civilnoga društva iz EU a i susjednih zemalja, donatora aktivnih u regiji, kao i dužnosnika nacionalnih vlada. Rezultat konferencije je dokument pod nazivom „Provedba Ljubljanske deklaracije: Smjernice za nacionalne aktivnosti 1. Njegova namjera je pružiti sveobuhvatne alate za nacionalne aktivnosti usmjerene ka primjeni zaključaka konferencije održane u Ljubljani u travnju ove godine. Ovaj dokument daje preporuke svim trima čimbenicima odgovornima za uspostavu održivog i koordiniranog civilnog društva u istočnoj i jugoistočnoj Europi: Europskoj uniji, nacionalnim vladama i organizacijama civilnoga društva. Nadalje, on poziva na integraciju zaključaka publikacije ECAS a „Prema održivom civilnom društvu diljem Europe“, sastavljene od nacionalnih izvješća o primjeni Ljubljanske deklaracije, u nacionalne dijaloge i akcijske planove. Kao korak dalje od deklarativne naravi Ljubljanske deklaracije, Smjernice predlažu konkretne postupke za svaku od 10 preporuka koje se mogu primijeniti u nacionalnim kontekstima. Ključna poruka je opet slušati civilno društvo i prepoznati ga kao neovisan čimbenik u stvaranju politike, a ne samo kao instrument za reformu. Ovo su samo neke od glavnih preporuka za akcijske strategije svake zemlje koje su proizašle iz konferencije (Hina).

Najveće hodanje na svijetu - hodanje za život!

Hrvatska udruga Transplant (HUT) u subotu, 25. listopada 2008., organizirala je hodanje u duljini pet kilometara po biciklističkoj stazi na Jarunu, kao dio međuna rodne akcije promocije darivanja i presađivanja organa, koja se toga dana organi zirala u cijelom svijetu. Worlds Biggest Walk Foundation iz Australije, na inicijativu članica World Transplant Games Federationa, organizirala je akciju "najvećeg hoda nja na svijetu" - hodalo se pet kilometara u isto vrijeme na pet kontinenta s ciljem podizanja svijesti o važnosti i potrebi za darivanjem organa u svrhu liječenja.

